

**A közép-európai államok és nemzetek himnuszai
a történelmi hagyományok és a jogi szabályozás tükrében**

Állam- és jogtudományi megközelítés

Jelige: AHJ208

OTDK dolgozat

2022. június 15.

TARTALOMJEGYZÉK

TARTALOMJEGYZÉK	2
ÁBRAJEGYZÉK.....	4
1. FEJEZET A HIMNUSZOK JOGI SZABÁLYOZÁSA, ÉS JOGI VÉDELME NAPJAINKBAN.....	5
1.1 SAJÁTOS JOGI, POLITIKAI ÉS SZOKÁSSZABÁLYOK A HIMNUSZOK NYILVÁNOS ÉNEKLÉSE, HALLGATÁSA KÖZBEN, NAPJAINKBAN ÉS A TÖRTÉNELEM SORÁN	5
1.1.1. <i>Himnuszok tisztelete általában</i>	6
1.1.2. <i>Magyar himnusz térdnyerése, kisebb incidensek az Osztrák-Magyar-Monarchiában</i>	6
1.1.3. <i>Tilalmak a himnuszoknál a XX. század elején és napjainkban</i>	9
1.1.4. <i>Kötelezettségek a himnuszok esetében</i>	10
1.2. A NEMZETI JELKÉPEK BÜNTETŐJOGI VÉDELMÉRŐL.....	11
1.3. ÁLLAMOK HIMNUSZAI KÖZÖTTI HASONLÓSÁGOK	15
1.3.1. <i>Jogesetek, plágium gyanú a himnuszoknál</i>	17
1.3.1.1. <i>Bosznia-Hercegovina esete</i>	17
1.3.1.2. <i>Székely himnusz jogesete</i>	18
2. FEJEZET A NÁCI-NÉMETORSZÁG, HIMNUSZA ÉS JOGI HATÁSA A KÖZTES- EURÓPÁRA	19
2.1. A NÁCI-NÉMETORSZÁG HIMNUSZA.....	19
2.1.1. <i>Horst Wessel Lied</i>	19
2.1.1.1. <i>Szerzői jogi konfliktusok a Horst Wessel Lied-nél</i>	21
2.2. A NÁCI DIKTATÚRA HATÁSA A KÖZTES-EURÓPA ÁLLAMAIRA, HIMNUSZAIRA	22
2.3. NÉMETORSZÁG KETTÉOSZTOTSÁGA 1990-IG.....	22
2.3.1. <i>A Német Szövetségi köztársaság – NSZK – himnusza</i>	23
2.3.2. <i>A Német Demokratikus Köztársaság – NDK – Himnusza</i>	24
2.4. NÉMETORSZÁG AZ ÚJRA EGYESÜLÉS UTÁN – A MAI NÉMETORSZÁG, ÉS HIMNUSZA....	27

3. FEJEZET A KÖZÉP-EURÓPAI HIMNUSZOK JOGI STÁTUSZA, KÖRÜLÖTTÜK FENNÁLLÓ JOGI KÉRDÉSEK.....	28
3.1. A MAGYAR HIMNUSZ JOGI STÁTUSZA	28
3.2. SZLOVÁK HIMNUSZ KÖRÜL FENNÁLLÓ KÉRDÉSEK, ÉS VITÁK.....	30
3.3. A ROMÁN HIMNUSZ SZABÁLYOZÁSA	32
3.3.1. A Mátyás királyi probléma a román himnuszban	32
3.4. A SZÉKELY HIMNUSZ KÖRÜL FENNÁLLÓ KÉRDÉSEK.....	33
 4. FEJEZET A SZOVJET TOTÁLIS DIKTATÚRA HIMNUSZA, JOGI SZABÁLYOZÁSA ÉS HATÁSA A KÖZÉP-KELET-EURÓPÁRA.....	34
4.1. AZ INTERNACIONÁLÉ, MINT SZOVJET HIMNUSZ	34
4.2. A SZOVJET HIMNUSZ	37
4.2.1. A szovjet regionális himnuszok	40
4.2.1.1. Ukrajna	41
4.2.1.2. Észtország	43
4.3. A SZOVJET DIKTATÚRA, ÉS HIMNUSZ HATÁSA A KÖZÉP-EURÓPA ÁLLAMAIRA, HIMNUSZAIRA	44
4.3.1. A Magyar Himnusz sorsa a kommunizmus alatt	45
4.4. A SZOVJETUNIÓ FELBOMLÁSÁT KÖVETŐ OROSZ HIMNUSZOK	46
4.4.1. Patrioticheskaya Pesnya – az ideiglenes orosz himnusz	46
4.4.2 A mai orosz himnusz elemzése és annak szabályozása	47
4.4.3. Szovjetunió felbomlásának következményei Közép-Kelet-Európában	50
 ZÁRÓGONDOLATOK.....	52
FELHASZNÁLT SZAKIRODALOM ÉS FORRÁSOK.....	53
IRODALOMJEGYZÉK.....	53
JOGFORRÁSOK.....	59
INTERNETES FORRÁSOK	59

ÁBRAJEGYZÉK

1. kép: A Hej slovaci kottája

https://senxskutocnost.sng.sk/chapters/1-na-polceste-k-slovenskemu-statu/hej_slovaci

Letöltés dátuma: 2021.04.11.

2. kép: A Horst Wessel Lied kottája

<https://www.anesi.com/east/horstw.htm> - Letöltés dátuma: 2021.08.03.

3. Kép: Berliini fal az NSZK-ból nézve - Hevő Péter: Hová tűnt a berliini fal? – újkor; 2019.11.09

4. kép: A Német Demokratikus Köztársaság – NDK – himnusznak a kottája

http://www.albis-international.de/cms/index.php?option=com_content&task=view&id=136&Itemid=150 - Letöltés dátuma: 2021.03.26

5. kép: Németország területe: napjainkban

<http://www.petranssped.hu/?menu=6&lang=hu> - Letöltés dátuma: 2021.08.08

6. kép: Internacionálé eredeti kottája – eredeti francia nyelven

Åsmund Borgen Gjerde: Internasjonalen - Store norske leksikon – 2021.02.01

7. Kép: A Szovjet himnusz kottája

<https://stackoverflow.com/questions/15954322/computer-vision-how-to-split-horizontally-an-image-by-the-line-with-least-entro> - Letöltés dátuma: 2021.08.08

8. Kép: A (Volt) Szocialista Észt Himnusz kottája, és háttérben a szocialista címerrel

<https://www.pngegg.com/en/search?q=estonian+Soviet+Socialist+Republic>

Letöltés dátuma: 2021.08.09.

9. kép A kommunista blokk országai - Földrajz 10. nkp - Letöltés dátuma: 2021.08.09.

10. kép: Az orosz posta 2001-es bélyegzője az új himnusz szövegével

http://www.hymn.ru/anthem-russia-2000-postage_stamp_2001.jpg

Letöltés dátuma: 2021.08.10.

1. FEJEZET

A HIMNUSZOK JOGI SZABÁLYOZÁSA, ÉS JOGI VÉDELME NAPJAINKBAN

A nemzeti himnuszokat különböző jogszabályok – legfőképpen polgári jogok, alkotmány-jogok és büntető jogok – szabályozzák - országonként másként, vagyis ahány ország, annyi féle szabályozás. Olyan is előfordul a himnusz esetében, hogy semmilyen jogszabály sem tartalmazza, védi – például Németország himnuszának esetében azt semmi sem védi, erősíti.

Sőt olyan is előfordul, hogy egy ország nemcsak hogy védi büntetőjogilag a himnuszt, de még ráadásul ezzel a jogággal korlátozza más himnuszok elhangzását az adott országban, vagy esetleg ezen kívül akár védhet is a saját himnuszán kívül, akár más himnuszokat is, de ezeknek a büntetőjogi védelmükről, szabályozásukról még részletesebben egy kicsit később az 1.2. – a nemzeti jelképek büntetőjogi védelméről - részben írok.

Alkotmányjog is szabályozza például Magyarországon és a Romániában a nemzeti himnuszt. Magyarország esetében: Magyarország alaptörvénye – Alapvetés fejezet I. cikk (3.) szabályozza. *„Magyarország himnusza Kölcsey Ferenc Himnusz című költeménye Erkel Ferenc zenéjével.”*¹

Románia esetében: A román himnuszt ma Románia Alkotmányának 107. szakasza és a 75/1994. számú törvényének a II. – *„Románia nemzeti himnuszának megszólaltatása”*² – fejezete és a IV. – *„Záró rendelkezések”*³ – fejezetének a 21. és 22. szakasza szabályozza. Ebből az utóbbit idézem.

*„Az állampolgárok kötelesek tiszteletet tanúsítani Románia nemzeti zászlója és nemzeti himnusza iránt és tartózkodni bármely olyan cselekménytől, amellyel megsértenék azokat”*⁴

Ez utóbbi bekezdés, még polgárjogi jellegű szabályozást is foglal magában, mivel elvárható kötelező magatartásszabályozás is van benne, a kötelező tisztelettartás a román himnusz iránt és a tiltás minden sértő cselekményétől.

1.1 SAJÁTOS JOGI, POLITIKAI ÉS SZOKÁSSZABÁLYOK A HIMNUSZOK NYILVÁNOS ÉNEKLÉSE, HALLGATÁSA KÖZBEN, NAPJAINKBAN ÉS A TÖRTÉNELEM SORÁN

¹ Magyarország Alaptörvénye. Magyar Közlöny 2011/különszám és díszkiadásban is (Szerk.: Feledy Bazás., Kerényi Imre, Tőkéczi László. Budapest, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, 2011) Alapvetés című fejezet, I. cikk (3) bekezdés

² Románia hivatalos közlönye, I. rész, 6/2002. szám. Bukarest, 2001. november 21. 1157. szám. – 6. oldal

³ Ugyanott. – 7. oldal

⁴ U.o. – IV. Fejezet Záró rendelkezések 22. szakasza.

1.1.1. Himnuszok tisztelete általában

Egy nemzet himnusza gyakran megzenésített dicséret vagy ima. A The Encyclopedia Americana (1956) ezt mondja:

„A legtöbb ország himnusza a hazaszeretet és saját nemzetének büszke voltát fejezi ki, és ebben legtöbbször vallásos és hazafias érzések keverednek. Voltaképpen a hazafias dalok ugyanolyan alapgondolatokat tartalmaznak, mint a hűségeskü vagy a zászló előtti hűségfogadalom. És mivel nincs bibliai alapja a nemzeti büszkeségnek, amely eddig oly sok vizsályt okozott, ezért mi nem éneklünk olyan énekeket, amelyek felmagasztalják valamelyik földi nemzetet”⁵.

A himnusz tisztelete kötelező, akkor is, ha ismerjük annak történelmi-kulturális hátterét, akkor is, ha nem - bármelyik népé is legyen. Annak ellenére, hogy az egyik legrégebbi történelmi ének a holland himnusz, a hollandok zöme nem ismeri a himnusz szövegét, és azt is nagyon kevesen tudják, hogy mit is keres Orániai Vilmos a hollandok XVI. századi himnuszában. *„Nevem Nassaui Vilmos, német vérből vagyok, /szeretve szép hazámhoz /holtig hű maradok.”⁶*

Ezzel szemben a lengyeleknél aligha akad olyan, aki ne is ismerné a *„Nincs még veszve Lengyelország, /Míg mi meg nem haltunk”⁷* kezdetű régi forradalmi éneket. Ez a forradalmas ének a lengyel nép nemzet- és történelem tudatának elengedhetetlen eleme, ami oly népszerű volt az Osztrák-Magyar-Monarchiában, hogy mint népdalt énekelte a nép. Az amerikaiak a himnuszuk éneklése közben mindig szívük fölé teszik jobb kezüket, ráadásul tenyérrel befelé fordítva, mivel Amerikában ezt törvénybe is foglalták. Ennek az oka az, hogy ennek a korábbi változatát, a karlendítést az európai náci uralom alaposan lejáratta. Időközönként az európai politikusok is megpróbálták belopni ezt az európai kultúrába, kevés sikerrel.

1.1.2. Magyar himnusz térnyerése, kisebb incidensek az Osztrák-Magyar-Monarchiában

1823. január 22. – ez a keltezés jól olvasható a Himnusz kéziratán, amely 1829-ben, az Aurorában jelent meg nyomtatásban, Kölcsey Ferenc műveként. A magyar himnusz legelőször a nyilvánosság előtt a pesti Casino felolvasó délutánján hangzott el Bártfay László előadásában, aki Kölcsey barátja volt. Bártfay László a költőnek írt levelében számolt be arról, hogy az esemény megnyitására méltóbb verset nem is találhattak volna.

A szabadságharc leverését követően fél év után adták elő ismét nyilvánosan a Nemzeti Színházban, 1850 márciusában.

⁵ The Encyclopedia Americana (1956)

⁶ <https://szekelyhon.ro/penna/a-himnusz-tisztelete#> - letöltés dátuma: 2021.03.20

⁷ U.o.

Újabb fél évvel később 1850 augusztusában, Ferenc József – osztrák császár – születésnapja alkalmából a zenekar a Gott er haltét – akkori osztrák himnusz – játszotta le a Nemzeti Színházban, de közben a karzaton néhányan tiltakozásul az osztrák himnusz megzavarása céljából pisszegni kezdtek. Ennek következményeként az osztrák csendőrség azonnali intézkedésére két embert már a helyszínen megvertek, huszonhét személyt – köztük nőket is – bekísértek a rendőrségre, és másnap súlyos botútra ítélték őket. Két nap múlva Erkel az osztrák intézkedések elleni tiltakozásul már elő is adta a Himnusz egy teljes énekkari és zenekaros kísérettel. Ez utóbbi eseményről tudósított a Hölgyfutár: *„Ekkor már nem csak a szemek, hanem kiűn a felhők is sírtak. Hullott az eső, és a csekély számú közönség zajtalanul húzódtott végig az utcán. Nem emlékezünk szomorúbb estére a mainál. Míg a szabadságharc előtt a Hymnus a szent hazafiúi érzelmek egyik kifejezője volt, most beilleszthető volt a szabadságharc leverése utáni vesztes nemzet / áldozat / „szegény bujdosó magyar”⁸.*

A XX. század legelején sajtópolémia bontakozott ki a Himnusz katolikus templomokban való éneklésével kapcsolatban. A magyar himnusz ellenzői szerint nem szerepelt az engedélyezett liturgikus énekek között, és egy sora dogmatikai szempontból kifogásolható. A sajtópolémia egy már jó néhány éve tartó egyházi vitából bontakozott ki. Egy pap leveléből tudták meg akkoriban, hogy Szabadkán már 1888-ban akadályozták a Himnusz templomokban való éneklését. A levél írója szerint a dalmű iránti, szinte vallásos tisztelet arra az időszakra vezethető vissza, amikor a hazaszeretet iránti érzelmek nyilvános kifejezése annyira volt megnehezítve, hogy jóformán csak az egyházi élet szűk terére volt korlátozva. Ezen időben kezdték Kölcsey himnusát a templomokban is énekelni.

„Kölcsey hymnusát úgy magasztos tartalmával, (...) és az ezen alapuló szokásnál fogva most már bizonyos felsőbb nymbus övedzi a magyar nép szemében, mely ma azt általában honfiúi szent érzelmeinek kiváltságos kifejezőként tekinti”⁹.

A himnusz intézményesülésének törvényi akadályja az volt, hogy Osztrák-Magyar Monarchiának már volt császárhimnusza. Az egységes magyar nemzet himnusának kérdése az országgyűlésen csak 1901-ben vetődött fel először. Rátkay Zoltán képviselő interpellációjában tiltakozott amiatt, hogy *„egy magyar nemzeti ünnepélyen miért zendül meg elsőnek az osztrák néphymnus”¹⁰.*

Magyarországon az 1867-1918-ig tartó magyarosítási időszak alatt a himnusz egyre nagyobb teret nyert, de ez alatt az Osztrák-Magyar-Monarchiában élő népek között egyre nagyobb lett a

⁸ Sinka Judit Erzsébet: A Hymnustól a Himnuszig - STUDIA LITTERARIA 2012/1-2 – 112. oldal

⁹ U.o. 114. oldal

¹⁰ U.o. 112. oldal

feszültség és az ellentét. Ezt már az is éreztette, hogy 1902-ben két ízben váltott ki botrányt a Gott er halte nyilvános elhangzása. Június végén Halász Lajos nagyváradi lapszerkesztőt megfosztották tiszti rangjától, mivel a helyi honvéd hadapródiskola ünnepélyén tartalékos tiszt létere nem vette le a kalapját a Gott er halte hangjaira. *Az esetről a Nagyváradi Naplóban Halász jó barátja, Ady Endre „Nem vesszük le a kalapot!” – Büntetés a Gott er haltéért*¹¹ címmel vezércikkben számolt be. A felháborodás tovább növekedett, amikor nyilvánosságra került, hogy a posta nem kézbesítette az Irányi Dániel asztaltársaság táviratát Halásznak.

A küldemény a következő szöveget tartalmazta *„Hóhéraink himnuszával szemben tanúsított hazafias magatartásáért fogadja az Irányi Dániel asztaltársaság mai összejövedele alkalmából elvtársi üdvözetünket.”*¹²

A XX. század elején tehát a Himnusz már nem csupán a magyar identitás reprezentációjának szimbóluma és az együttlét, hanem már együttérzés éneke is volt a magyarok között.

Nem sokkal az első világháború kitörése előtt élénk sajtóvisszhangot kapott az első nemzeti himnusz miatti kisebb incidens, összeütközés: Az akkori Magyarország felvidékén kocsmai verekedés tört ki egy magyar tanító és egy szlovák pap közt, mivel a tanító a magyar Himnuszban az elhangzását, a pap meg, a „*Hej Slovaci-nak*” eljátszását kérte az ott játszó cigánybandától.

A Hej Slovaci ének

(Szlovákul)

„Hej, Slováci, ešte naša slovenská reč žije,
Dokiaľ naše verné srdce za náš národ bije.
Žije, žije, duch slovenský, bude žiť naveky,
Hrom a peklo, márne vaše proti nám sú vzteky!

Jazyka dar zveril nám Boh, Boh náš
hromovládny,
Nesmie nám ho teda vyrvať na tom svete žiadny;
I nechže je koľko ľudí, toľko čertov v svete;
Boh je s nami kto proti nám, toho Parom zmetie.

A nechže sa i nad nami hrozná búrka vzniesie,
Skala puká, dub sa láme a zem nech sa trasie;
My stojíme stále pevne, ako múry hradné.
Čierna zem pohltí toho, kto odstúpi zradne!”¹³

(magyarul)

Hé, szlovákok, szlovák nyelvünk még mindig él,
Amíg hű szívünk dobog nemzetünkért.
Él, él, a szlovák szellem, örökké élni fog,
Mennydörgés és pokol, hiába haragszol ellenünk!

Isten ránk bízta az ajándékát, a mennydörgés Istenét,
Amit a világon senki sem ragadhat el tőlünk;
Ne legyen ahány ember, annyi ördög a világon;
Isten velünk van: aki védelmez bennünk

És ha hagyja, hogy szörnyű vihar szálljon fölénk,
A szikla megtörik, a tölgy eltörik, a föld megrendül;
Mi továbbra is, mint a várfalak, szilárdan állunk,
Feketeföld felemészti, aki alattomos módon lemond!

¹¹ Nagyváradi Napló, 1902. június 28. Ady Endre összes prózai művei, 3. köt. 100–102.

¹² A posta és a Gotterhalte. – Távirat, melyet nem kézbesítettek. Nagyváradi Napló, 1902. július 29. Ady Endre összes prózai művei, 3. köt. 243.

¹³ <https://vlast.cz/hej-slovane/> - Letöltés dátuma: 2021.04.11. (A Magyar változat saját fordítás)

1. kép: A „Hej slovaci” kottája, aminek a szlovák pap az eljátszását kérte egyszerre a magyar himnusz lejátszását kérő magyar tanítóval a kocsmai incidens előtt az ott játszó cigánybandától. Érdekessége ennek az éneknek, hogy az első két sora egy kicsit hasonlít a mai lengyel himnuszhoz. Ez az ének volt az 1939-ben látszólag létrejött függetlenséget kikiáltó Szlovákiának a himnusza 1939-1945-ig.

1.1.3. Tilalmak a himnuszoknál a XX. század elején és napjainkban

Napjainkban is vannak olyan országok, ahol a mai napig próbálják betiltani egy másik ország, vagy az ott élő kisebbség himnuszának az elhangzását, büntető törvénykönyvbe való foglalással (Románia esete), de létezik olyan is, hogy a saját himnuszan kívül (egy-egy kivétel-lel) korlátozzák más ország himnuszának elhangzását (Szlovákia példája). A himnusztilalom témával kapcsolatban az I. világháború utáni korszakig érdemes visszamenni. Már az I. világháború előtt is történtek kisebb incidensek a himnuszok kapcsán.

A trianoni békeszerződés a magyarság számára azonban más változásokat is jelentett – legfőképpen az utódállamokba került magyarok számára volt nagyon nagy változás a trianoni béke. Az utódállamok fennhatósága alá került magyar embereknek szembe kellett nézniük azzal az új jogi helyzetükkel, hogy akkortól a magyar nemzeti himnuszt nem énekelhetik el többé, hiszen az akkoriban sértette az új országok hatóságait, jogrendjét, vagyis büntetőjogi szankciót vont maga után a magyar himnusz elhangzása.

Az utódállamokban a magyar himnuszt nem engedték nyilvánosan énekelni, de március 15-én az 1848-as forradalom emléknapján és Augusztus 20-án Szent István napján a külföldi magyarok titokban mégis minden istentisztelet végén elénekelték. Akkoriban ott senki sem adott jelt olyankor a kezdésre. Miután az orgona elhallgatott, a kántor az utódállam büntetőjogi megtorlásától tartva mindig megszökött a templomból, de a templomban ott maradt a magyar nép és elénekelték a himnuszt.

Románia még 1918-ban a nagy egyesüléskor ígéretet tett a magyar egyházaknak, hogy istentiszteleti szertartásukba nem szól bele, vagyis így nem lesz tilos és büntetendő sem az énekeskönyvben szereplő magyar himnusz és szózat éneklése, tehát a román fennhatóság alá került magyarok ígéretet kaptak, hogy a magyar himnusz éneklését nem korlátozzák. Ez azonban a jogi gyakorlatban mégsem úgy történt, ahogyan ígérték. Az akkori vidéki hatóságok ezt mind figyelmen kívül hagyták, sőt, Romániában első lépésként korlátozták a magyar himnuszt. A végső cél, a magyar himnusz végleges elcsendesítése volt. Ennek érdekében az újonnan megjelent református énekeskönyvekben az énekek sorrendjében az 51-est az 54. követte, mivel a közbeeső 52–53-as számú ének – a Himnusz és a Szózat – kimaradt, ezzel éneklésük romániai magyar templomokban is tiltott lett. Tiltott lett még a Székely himnusz is.

1938 és 1941 között Magyarországhoz visszacsatolt területeken ismét szabad volt a magyar és a székely himnusz, illetve a szózat eléneklése mindenütt. Magyarországon azonban ugyanúgy folytatódott az erős magyarosítási politika, ami a visszacsatolt területeket is érintette, ezért azokon a területeken, az utódállamok himnuszainak elhangzását tiltották meg.

1.1.4. Kötelezettségek a himnuszok esetében

Most pedig szeretnék egy kicsit kitérni, hogyan is illik megtisztelni a saját himnuszunkat, ha elfogadjuk, hogy a magyar himnusz a magyar nemzet imádsága.

Ahogy korábban is jeleztem, a magyar himnusz szövegét Kölcsey Ferenc (1790–1838), a reformkor egyik nagy költője írta 1823-ban, és először 1828-ban jelentette meg. A himnusz zenéjét Erkel Ferenc (1810–1893) zeneszerző és karmester szerezte 1844-ben, amikor a nemzeti dal zenéjére kiírt pályázatot megnyerte. A Himnuszt a budapesti Nemzeti Színház mutatta be 1844-ben, azonban csak 1903-ban lett az ország törvényileg elfogadott himnusza. A Himnusz nyolc szakaszból áll, de hivatalos alkalmakkor csak az első szakaszt játsszák, ill. éneklük.

Ami a himnusznál az egyik legfontosabb dolog, hogy a közös előadása önmagában is jelképezi a közösséget, mint nemzeti összetartást. Az előadás minősíti az előadó közösséget. Az előadó, vagyis a megszólaltató közösség akkor része a (nemzet) nagyobb közösségének, ha a viselkedési elvárások is jelzik ezt. A következő gondolatok a Himnusz (és más himnuszok, népénekek) kapcsán előforduló viselkedési elvárásokhoz kapcsolódnak.

A tiszteletünket a himnusz előtt a viselkedésünkkel is kifejezzük: öltözék és eszközök, a testbeszéd, a nyelvi kommunikáció. A fedetlen fő - elsősorban a férfiaknál - a keresztény európai kultúrában a vallásos emelkedettség, a szentség, illetve az áldásvárás és az alázat szinte kötelező jele. A nők esetében ilyen elvárás nincs. A zártabb, rendezettebb öltözék (célszerű például begombolkozni, a "lazaságot" mutató formákat jelzésszerűen megszüntetni) mindkét

nemtől elvárt külsőség. A nem előírással rendelkező eszközök letétele, az előírással rendelkezőknek előírt tartása (pl. a zászló, a fegyver) az ünnepélyesség jele. A testbeszéd közmegegyezés szerinti illendősége a Himnusz hallgatása közben az úgynevezett vigyázz állás az ajánlott testtartás. Az arcon figyelem, komolyság, emelkedettség tükröződjön. A Himnusz hallgatása közben ne dohányozzunk, ne együnk és ne igyunk. Énekeljük a szöveget. A közös éneklés ugyanis a legnyilvánvalóbb jele annak, hogy valóban a közösség tagjainak valljuk magunkat. A nyelvi kommunikáció egyetlen követelménye: a Himnusz szövegét és dallamát meg kell tanulni - "előadásszintűre".

Ami nagyon fontos dolog, ha külföldön járunk: ha esetleg az adott országban felhangzik a himnusz mikor ott vagyunk azon az adott helyszínen, akkor is fontos a himnusznál, ha nem is ismernénk, akkor is csenddel és figyelmünkkel meg kell adni a tiszteletet annak a külföldi állam himnusának is, főleg, ha abban az államban vagyunk, amelyiknek a hivatalos himnusza. Nemzeti ünnepeken a himnusz felhangzása közben szokták általában felvonni az ország zászlaját.

1.2. A NEMZETI JELKÉPEK BÜNTETŐJOGI VÉDELMEÉRŐL

A himnuszokat, mint nemzeti jelképeket a büntetőjog is védi. Nemzeti jelképként védi még a büntetőjog a nemzeti zászlókat is. A Magyar Büntető Törvénykönyvön belül, és a Nemzeti jelkép megsértése címen belül a 334. §-a így fogalmaz: *„Aki nagy nyilvánosság előtt Magyarország himnusát, zászlaját, címerét vagy a Szent Koronát sértő vagy lealacsonyító kifejezést használ, illetve azokat más módon meggyalázza, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”*¹⁴

Itt a bűncselekmény elkövetési tárgyai a magyar himnusz, magyar zászló és a szent korona. Nemzeti jelkép megsértésének elkövetési magatartása lehet sértő, vagy lealacsonyító kifejezés használata, vagy másmilyen cselekmény elkövetése. A sértő vagy lealacsonyító kifejezés használata olyan megnyilvánulás, amely a jelzett nemzeti jelképek tekintélyét és méltóságát sérti. A 2011. évi CCII. törvény 12. §-a mondja ki azt, hogy a zászló, vagyis a lobogó és a címer használata során mindenki köteles megőrizni azoknak a tekintélyét és a méltóságát.

Sértő vagy lealacsonyító cselekmény elkövetése lehet például az elégetés, leköpködés, megtaposás, illetve lealacsonyító környezetbe (pl.: szemétdombra tűzés) helyezés. Vannak azonban olyan álláspontok is, amik szerint a Szent Korona más módon való meggyalázása annak képi, vagy plasztikus megjelenítése (pl.: másolat) vonatkozásában is elkövethető.

A nemzeti jelkép megsértése csak nagy nyilvánosság előtt követhető el, amihez a Btk. 459. § (1) bekezdés 22. pontja alapján bűncselekményként kell figyelembe vennünk a sajtótermék,

¹⁴ Büntető Törvénykönyv, 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről – Patrocinium Budapest, 2020 – 114. oldal, 334§

médiaszolgáltatás, sokszorosítás, vagy elektronikus hírközlő hálózaton való közzététel útján történő elkövetését is. Ezenkívül a megsértése a nemzeti jelképnek szubszidiárius bűncselekmény, ami csak akkor állapítható meg, ha súlyosabb bűncselekmény (hatósági rendelkezés elleni izgatás, közösség elleni uszítás, vagy garázdaság) nem valósul meg. A nemzeti jelkép megsértés csak szándékos elkövetés esetén képez bűncselekményt. Itt az elkövetőnek bele kell nyugodnia cselekménye lealacsonyító jellegébe, de az erre irányuló célzat azonban nem feltétele a büntetőjogi felelősségnek. Nem minősülhet sértőnek, vagyis lealacsonyítónak a címer, zászló és lobogó engedély nélküli használata sem, amit a 2011. évi CCII. törvény 5. §-a és a 9. §-a fogalmazza meg.

Előfordul, hogy egy ország büntetőjoga nem csak a saját himnuszát védi, hanem más ország himnuszát, nemzeti jelképét is. Ilyen például Ausztria. Az osztrák Btk. 248. § szabályozza az osztrák himnusz védelmét, a 317. § meg a külföldi országok nemzeti jelképek védelmét a nemzetközi jog alapján. Magyar fordítás szerint az OBtk. így fogalmaz:

248. § (1) „Aki gyűlölet felkeltésével gyalázza vagy megveti az Osztrák Köztársaságot vagy annak egyik szövetségi államát oly módon, hogy a cselekmény a nyilvánosság számára ismertté válik, egy évig terjedő szabadságvesztéssel vagy legfeljebb 720 napi tételi pénzbüntetéssel büntetendő.”¹⁵

(2) „Aki gyűlölet felkeltésével sértegeti az Osztrák Köztársaság vagy annak egyik szövetségi államának nyilvános eseményen vagy általánosan hozzáférhető eseményen kiállított zászlaját, az osztrák hatóságok által csatolt nemzeti jelképet, a nemzeti himnuszt vagy az állami himnuszt az (1) bekezdésben leírt módon, megvetően vagy más módon megalázva, hat hónapig terjedő szabadságvesztéssel vagy 360 napi tételi pénzbírsággal büntetik.”¹⁶

317. §: „Aki gyűlölet felkeltésével használja egy külföldi állam vagy kormányközi intézmény zászlaját vagy nemzeti emblémáját egy belföldi hatóság, vagy a külföldi állam vagy kormányközi intézmény képviselte által, a nemzetközi jog általános szabályai szerint vagy a kormányközi megállapodásoknak megfelelően, vagy a nyilvános alkalmakkor elhangzott külföldi állam himnuszát megsértik, megvetővé vagy más módon lealacsonyítják, hat hónapig terjedő szabadságvesztéssel vagy 360 napi pénzbírsággal büntethető.”¹⁷

Az osztrák büntetőjogon kívül, ami még más külföldi himnuszokat, nemzeti jelképeket is véd, az a szerb büntetőjog, ami azon kívül, hogy más ország himnuszát is védi, szigorúbban

¹⁵ Kodex: Des Österreichischen Rechts: Strafgesetzbuch 2020. – 13. Aug Auflageflage – Le-xis Nexis, Taschenkodex. § 248 (1)

¹⁶ U.o. § 248 (2)

¹⁷ U.o. § 317.. (A magyar változata az osztrák BTK-nak, az a saját fordításom.)

szabályozza a büntetést, és a szabadságvesztés végrehajtási fokozatát is, sőt, még a diszkriminációs megnyilvánulást is bünteti.

A szerb büntető törvénykönyv a „*Szerbia tekintélyének csorbítása*”¹⁸ címen belül 173. §-a védi a szerbiai nemzeti jelképeket, még „*a Külföldi állam vagy nemzetközi szervezet tekintélyének csorbítása*”¹⁹ címen belül a 175. § védelmezi a többi állam nemzeti jelképét. A szerb Btk. „*Faji, vallási, nemzeti vagy más hovatartozás miatti tekintélycsorbítás*”²⁰ címen belül a 174. § a diszkriminációs megnyilvánulást bünteti.

173. § „*Aki Szerbiát, zászlaját, címerét vagy himnuszát nyilvánosan gyalázza, pénzbüntetéssel vagy három hónapig terjedő börtönbüntetéssel büntetendő.*”²¹

174. § „*Aki személyt vagy csoportot meghatározott faja, bőrszíne, vallása, nemzetisége, etnikai eredete vagy valamely más személyes tulajdonsága miatt nyilvánosan gyaláz, pénzbüntetéssel vagy egy évig terjedő börtönbüntetéssel büntetendő.*”²²

175. § (1) *Aki külföldi államot, zászlaját, címerét vagy himnuszát nyilvánosan gyalázza, pénzbüntetéssel vagy három hónapig terjedő börtönbüntetéssel büntetendő.*”²³

(2) „*Az 1. bekezdés szerinti büntetéssel büntetendő az is, aki az Egyesült Nemzetek Szervezetét, a Nemzetközi Vöröskeresztet vagy más olyan nemzetközi szervezetet nyilvánosan gyaláz, amelynek Szerbia tagja.*”²⁴

A szerb büntetőjog e három §-hoz még kivételes eseteket is említ, a „*Mikor nem büntetendő a 173–175. szakasz szerinti bűncselekmények elkövetője*”²⁵ címen belül a 176. § szabályoz.

176. §: *Nem büntetendő az 173–175. § szerinti bűncselekmény elkövetője, ha gondolatait tudományos, irodalmi vagy művészeti alkotásban komoly kritika formájában, hivatali kötelességteljesítés közben, újságírói munkájában, politikai tevékenységében, valamilyen jog vagy indokolt érdek védelmében fejti ki. S a kifejezés módjából vagy más körülményből arra lehet következtetni, hogy ezt nem a lekicsinylés szándékával tette, vagy ha bebizonyítja állításának igaz voltát vagy azt, hogy komoly oka volt igaznak hinni azt, amit felfedett vagy terjesztett.*”²⁶

Ezenkívül a szerb Btk. még a tekintély elleni bűncselekmények üldözését is szabályozza,

¹⁸ BÜNTETŐ TÖRVÉNYKÖNYV (Az SZK Hivatalos Közlönye, 85/2005., 88/2005.-jav., 107/2005.-jav., 72/2009. és 111/2009. szám) 58. oldal.

¹⁹ U.o.

²⁰ U.o.

²¹ U.o.

²² U.o.

²³ U.o.

²⁴ U.o.

²⁵ U.o.

²⁶ U.o.

„*A becsület és a tekintély elleni bűncselekmények üldözése*”²⁷ címen belül a 177. szakasz (3). bekezdése. Idézem: „*a 175. szakasz szerinti bűncselekmény miatt a köztársasági ügyész engedélyével indulhat eljárás.*”²⁸

Ebből lesűrhető, hogy a szerb büntető jog nagyon részletesen és szigorúan szabályozza a himnusz és az állami jelképek büntetőjogi védelmét és szankcióit.

Olyan is előfordul, hogy az adott ország nemcsak védi a saját himnuszt, de tiltja más ország himnusának elhangzását. Erre példa Szlovákia esete, ahol a mai napig a Szlovák himnuszon kívül a magyar himnusz kivételével szigorúan tilos az adott ország (Pl.: cseh, lengyel, német, osztrák, szerb, stb.) himnuszt nyilvánosan elénekelni, lejátszani, ha nincs ott az adott ország küldöttsége. Ha mégis megtörténne a dolog, akkor a szlovák Büntetőjog pénzbüntetés szankciót szab ki, ami, 7000 eurós (Magyar pénzben számolva Kb. 2 700 000 Ft) büntetéssel jár. Ha pedig valaki egy rendezvényen nem tartja be a törvényt, akkor csak az eseményt szervező jogi személyt bírságozhatják meg, de valójában az éneklő magánszemélyek is törvénysértést követnek el. Őket azonban nem lehet pénzbírsággal sújtani. A jogi személyekre az illetékes járási hivatalok legfeljebb 7000 eurós bírságot szabhatnak ki. Eredetileg a szlovák himnusz törvény a magyar himnusra is vonatkozott volna, azonban a felvidéki magyarság és Magyarország aktív fellépésének köszönhetően a magyar himnuszt kivették a törvényből, így azóta Szlovákiában ismét szabad a magyar himnusz éneklése küldöttség nélkül is. A pár hónapos huzavona alatt a felvidéki magyarok rendszeresen énekelték el Pozsonyban a Parlament előtt tiltakozásul a magyar himnuszt. Magyarországon ez alatt tiltakozásul rendszeresen szlovák zászlókat égettek el, ami érdekes módon a magyar Btk. szerint nem minősült bűncselekményeknek, mivel a magyar Btk. 334. § a zászlóégetés, mint zászlómeggyalázás, csak a magyar zászlóra vonatkozik, a külföldi zászlókra viszont nem vonatkozik. Magyarul: A szlovák Btk. a himnusznak a védelmét a Garázdaságon belül a 364 § (1) b) így szabályozza: „*Aki szóbelileg, vagy tettelesen nagy nyilvánosság előtt, vagy nyilvánosság számára hozzáférhető helyen kihívóan közösségellenes magatartást tanúsít, vagy garázdaságot követ el azáltal, hogy nemzeti jelképet megsért, három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.*”²⁹

Németországban érdekes módon a himnuszt semmi jogszabály nem védi, erősíti, vagyis, sem büntető jog, sem polgári jog, sem alkotmányjog.

²⁷ BÜNTETŐ TÖRVÉNYKÖNYV (Az SZK Hivatalos Közlönye, 85/2005., 88/2005.-jav., 107/2005.-jav., 72/2009. és 111/2009. szám) 58. oldal.

²⁸ U.o. 59. oldal

²⁹ Tt. 300/2005. BÜNTETŐ TÖRVÉNYKÖNYV Kelt 2005. május 20

A külföldi államok zászlóit a német Btk. (StGB), a külföldi államok zászlóinak és emblémáknak a megsértése címén belül a 104. § védi.

Magyarul a Német Btk.: A külföldi államok zászlóinak és emblémáknak a megsértése 104. § (1): Az a személy, aki eltávolítja, megsemmisíti, megrongálja, vagy felismerhetetlenné teszi egy külföldi állam jogszabályai vagy gyakorlata alapján nyilvánosan megjelenített lobogóját, vagy aki eltávolítja az adott állam elismert képviselője által nyilvánosan elhelyezett vagy sértő ostobaságokat elkövető állam nemzeti emblémáját, két évig terjedő szabadságvesztéssel vagy pénzbüntetéssel büntetendő. Hasonlóképpen, bárki, aki nyilvánosan elpusztítja vagy károsítja egy idegen állam zászlaját, és ezáltal becsmerli azt, meg lesz büntetve ³⁰

(2) A kísérlet bűncselekménynek minősül. ³¹

Ebből azt lehet leszűrni, hogy az Európai unió és más külföldi országok jelképeinek büntetőjogi védelmét Németországban az elmúlt időben megerősítették.

1.3. ÁLLAMOK HIMNUSZAI KÖZÖTTI HASONLÓSÁGOK

Napjainkban is előfordulhat, de leginkább a XIX-XX. század történelme során fordult elő, hogy egy adott állam himnuszának a dallama megegyezett egy másik állam himnuszának dallamával.

Erre példának említem a mai angol himnusz dallamát, ami több államnak a mai napig is a himnusza, illetve volt a himnusza.

1. Oroszországnak az „*Orosz nép imádsága*” ³² címen (1815-1833)
2. Németországnak a „*Heil Dir Im Siegerkranz*” ³³ címen (1871-1918)
3. USA-nak: „*My country 'tis of thee*” ³⁴ címen (1830-1930)
4. Új-Zélandnak a királyhimenusa a mai napig.
5. Egyesült Királyságnak a himnusza a mai napig.

Vagy példának tudom még említeni a mai német himnusznak a dallamát, ami a „*Vjetro rano*” ³⁵ horvát népdalból indult ki.

³⁰ 6.Strafgesetzbuch, Aktuelle Gesetze: Strafgesetzbuch ohne Nebengesetze (Deutsch) Taschenbuch, 13. Auflage 2021 Aktuelle Gesetze A német BTK.-ból idézett szöveg magyar változata az a Saját fordításom)

³¹ U.o.

³² Fedinec Csilla: Hol hazám? Ki a népem? - Dunatáj 2011. szeptember - 98.oldal

³³ Hegedűs Sándor: Népek himnusza az Interneten – 5120. oldal

³⁴ My country 'tis of thee – Library of congress, Washington Dc. 2002

³⁵ <http://www.croatianhistory.net/etf/hadow3.html> – Letöltés dátuma: 2021.02.09.

A német himnusz dallamának többféle változata létezik, és létezett a történelem során:

1. Joseph Haydn: Kaiser négyes – zongoradarab (ahol nyomokban van elrejtve a dallam)
2. Joseph Haydn: Kaiser vonósnégyes
3. Habsburg Birodalomnak: „*Gott er halte Franz den Kaiser*”³⁶ (1797-1867)
4. Osztrák-Magyar-Monarchiának: „*Gott er halte, gott beschütze*”³⁷ (1867-1918)
5. Weimari köztársaságnak: Deutschlandlied – mind 3 versszakkal (1918-1933)
6. Ausztriának: „*Die neue volkshymne*”³⁸ (1929-1938)
7. Harmadik Birodalomnak: Deutschlandlied 1. versszaka (1933-1945) - a „*Horst Wessel lied-del*.”³⁹
8. Német Szövetségi Köztársaságnak: Deutschlandlied – mind 3 versszakkal (1949-1989)
9. Németországnak: Deutschlandlied 3. versszaka (1989-Napjainkig).

Ahogy tapasztalhattuk a történelem során, nemcsak két-két állam himnuszának a dallama egyezhet meg, hanem egy állam himnusza és egy-egy népies dallam között is lehet hasonlóság. Erre példa Szlovákiának a himnusza a „*Nad Tatrou*”⁴⁰ és a Bartók Béla által gyűjtött „*Azt mondják, nem adnak engem galambomnak*”⁴¹ a hasonlósága, ahol a két dallam szinte teljesen meg-egyezik, ami viszont szerzőségi problémákat vet fel. Itt a dallam miatti hasonlóságok miatt még képbe jön az „*Idzie Janko*”⁴² lengyel népdal és a szlovák „*Kopala Studienku*”⁴³ népdal vitája is.

A dallamon mai napig folyik a lengyel-magyar-szlovák nemzetközi jogvita, mivel mind-egyik ország saját magának követeli azt, hogy kinél alakult ki pontosabban a dallam. Itt majd talán a jövőben tudjuk meg a pontos választ, hogy a dallam pontosan mikor, kinél, és hol keletkezett.

³⁶ Hegedűs Sándor: Népek himnuszai az Interneten – 5120. oldal

³⁷ https://www.mozaweb.hu/Lecke-MOZ-Himnusz-A_volt_osztrak_csaszari_himnusz-100182 - letöltés dátuma: 2021.08.01.

³⁸ Peter Diem: Sei gesegnet ohne Ende... - Austria-forum, Kunst und Kultur -> Symbole

³⁹ George Broderick: Das Horst-Wessel-Lied - A Reappraisal Zuerst in: International Folklore Review. London 10.1995, S. 100–127.

⁴⁰ Kiss Gy. Csaba: Hol vagy, hazám? Kelet-Közép-európai himnuszok – Nap kiadó, Budapest, 2011 – 223-224. oldal

⁴¹ <http://ertekkereso.hu/doc/info/szepi/nota/kedvenc/k069.gif> - Azt mondják, nem adnak. Letöltés dátuma: 2021.08.01.

⁴² <https://www.flashlyrics.com/lyrics/future-folk/janko-14> - Idzie Janko lasem. Letöltés dátuma: 2020.09.03.

⁴³ MARTINU: Nové slovenské písňe pro zpěv a klavír - Schott Music Panton - 2005

1.3.1. Jogesetek, plágium gyanú a himnuszoknál

Az előbb említetteken túl, a himnuszok hasonlóságával kapcsolatban, néha a himnuszok körüli viták odáig is el szoktak fajulni, hogy már-már fel szokott merülni az ún. plágiumi gyanú. Mi is az, hogy plágium?

Plágium: A plágium jogtalan utánzást jelent szerzői jog érvényességén belül. A plágium egy személy szellemi alkotásának vagy annak egy részének eltulajdonítása és annak feltüntetése saját alkotásként, tehát egy szerző művének vagy a mű bizonyos részének, részeinek felhasználása hivatkozás nélkül az eredeti szerzőre, műre. Röviden jellemezve, szellemi lopás.

Most ezen a témán belül 2 jogesetet fogok bemutatni: Bosznia-Hercegovináét, és a székely himnusznak a jogesetét.

1.3.1.1. Bosznia-Hercegovina esete

A bosnyák himnusz azért is érdekes, mert ez a világ négy nemzeti himnusának egyike (Spanyolországgal, San Marinóval és Koszovóval együtt), amelynek nincs hivatalos szövege, bár nem hivatalos szövegeket írtak hozzá. Dušan Šestić boszniai szerb zeneszerző, Banja Lukából komponálta a dallamot, amelyhez kezdetben nem volt szöveg az „*Intermeco*” („*Intermezzo*”) munkacím alatt, amelyet általában címként emlegetnek, bár hivatalosan soha nem fogadták el. Šestićet elítélte néhány szerb, aki nem szerette, hogy egy olyan államnak a nemzeti himnusát írta, amelynek létezését ellenezték, míg egyes horvátok és bosnyákok azt nem szerették, ha egy szerb nemzetiségi tagjukkal szemben állította össze a himnuszt. Hosszúságából adódóan a darab közepe közelében gyakran több ütemet kihagyó rövidített változatot is gyakran játszanak a rövideget igénylő alkalmakkor.

A nemzeti himnuszt az ENSZ Bosznia-hercegovinai fő képviselője 1999. június 25-én ideiglenesen elfogadta, a Bosznia-Hercegovina nemzeti himnusáról szóló törvény kihirdetésével, amely felváltotta a korábbi himnuszt, „*Jedna si jedina*”⁴⁴, amely nem volt különösebben kedvelt az ország szerb és horvát közösségeiben. A boszniai kormány maga hivatalosan 2001-ben fogadta el, és állítólag 1998. február 10. óta használják a zászlóval és a címerrel együtt.

2007 óta számos sikertelen kísérlet történt a boszniai himnusz szövegének elfogadására. Az eredeti zeneszerző Šestić és Benjamin Isović által írt dalszövegeket 2008 júniusában javasolták, és a parlamenti bizottság 2009 februárjában fogadta el.

A 2008-as dalszövegek inkább a nemzeti egységet és a jövőre való összpontosítást hangsúlyozzák, mint a múlt vagy az etnikai különbségek hangsúlyozása. Habár állítólag 17 000 eurót

⁴⁴ Pavkovic, Aleksandar; Kelen, Christopher (2015. október 28.). Himnuszok és a nemzetállamok létrehozása: identitás és nacionalizmus a Balkánon. Bloomsbury Kiadó. o. 185.

(magyar forintban átszámolva: kb. 6 000 000 forintot) kellett volna fizetnie neki az államtól, amelyet Isović osztott meg az új dalszövegek írásában játszott szerepéért. Šestić 2015-ig nem kapott kártérítést. A szerbek közül néhányan árulónak nevezték, mivel Boszniának szerzett himnuszt. A bosnyákokat és horvátoknak pedig az bosszantotta, hogy egy szerb zeneszerző alkotása lett a himnuszuk. Tíz évvel később újabb pályázatot írtak ki az instrumentális Intermezzo szövegére. Ezt szintén Šestić és szerzőtársa, Benjamin Isović nyert el (az ezért járó 15 ezer euróval együtt), ám a boszniai politikusok a mai napig nem tudtak megállapodni az elfogadásáról, így a himnusznak továbbra sincs hivatalos szövege.

2009-ben derült ki, hogy Šestić alkotása túlzottan hasonlít egy 1978-as amerikai vígjáték, az Animal House (magyar címe: Party zóna) Elmer Bernstein által szerzett film zenéjéhez. Emiatt többen is plágiummal vádolták meg Šestić-et, de ezt ő visszautasította.

*„Nem ismertem a filmet, de meghallgattam a zenét, és nagyon-nagyon meglepődtem. Talán fiatalon láthattam, vagy hallhattam a dalt, és valahogy elraktározódott az agyamban ez a zenei kód. Ez előfordulhat, de nem mondanám, hogy ez plágium – mondta egy interjúban Šestić, aki szerint több különbség is van a két mű között.”*⁴⁵

1.3.1.2. Székely himnusz jogesete

A székely himnuszt napjainkban kevesen tudjuk, hogy ennek a himnusznak is volt plágiumpere. A vers költője sokáig nem írta oda a nevét a vers elé, és még a kötetébe sem vette fel. Ez a szerző utólagos magyarázata nélkül is érthető, mert maga a vers, de leginkább megzenésítve nagyon erős nemzeti érzéseket megmozgató mű, amely a kisantant államaiban, különösen Romániában elég hamar és évtizedeken át tiltott, üldözött lett. Csanády bizonyára nem akarta nehéz helyzetbe hozni a Székelyföldön élő rokonait, hozzátartozóit. Az anonim terjedésnek az lett a következménye, hogy ismeretlen szerzőségű műnek véltve többen alakítottak a szövegen, versszakokat írtak hozzá, és voltak, akik kifejezetten el is akarták tulajdonítani.

A Pécsen élő Karl Lajos azt állította, hogy a zenét ő szerezte, a szövegét pedig Szalántzy Elemér írta Kováts Józseffel közösen. A valódi szerzőséget egy 1940–1941-ben lezajlott botrányos plágiumper után állapították meg Csanády György és Mihalik Kálmán javára. A ténymegállapítás maga viszonylag egyszerű lehetett, mert a plagizátorok azt állították, hogy a Székely himnuszt ők 1925-ben szerezték, miközben az Új Életben már 1922-ben megjelent, és az SZEFE tagjai közül sokan tanúsíthatták a bemutató időpontját, tényét is, illetve fennmaradt Mihalik Kálmánnak egy kapcsolódó levele.

⁴⁵ Pál Tamás: Hogyan lehet az, hogy két himnusz dallama teljesen ugyanaz? – Telex, 2020.11.22.

2. FEJEZET

A NÁCI-NÉMETORSZÁG, HIMNUSZA ÉS JOGI HATÁSA A KÖZTES-EURÓPÁRA

2.1. A NÁCI-NÉMETORSZÁG HIMNUSZA

A Deutschlandlied, vagyis a Németország dala, részben, vagy egészben 1922 óta Németország himnusza. Zenéjét Joseph Haydn írta még 1797-ben születésnap ajándékként I. Ferenc osztrák császárnak, magyar királynak. Szövegét 1841-ben Heinrich Hoffmann von Fallersleben írta Haydn zenéjére. A dalnak leginkább első sora a „*Deutschland, Deutschland über alles*”⁴⁶ ismert, de ez sosem szerepelt a költemény címeként. A szöveg az eredeti koncepció szerint a német tartományok egyesülésének vágyát jelképezi. Negatív felhangját a náci idők alatt nyerte el, mikor ugyanez a szöveg mást jelentett, amikor a német hadsereg legyalulta Európát. A nácik 1933-as hatalomátvétele után a németek második és harmadik versét nem énekelték nyilvános alkalmakkor. Amikor elhangzott és elénekelték a nemzeti himnuszt, általában ezt követte a Horst-Wessel-Lied, a nemzetiszocialisták párthimnusza, ami 1940-ben követelmény lett.

A Deutschlandlied-nek 1933-tól 1945-ig csak az első versszakot énekelték, mivel azzal, fejezték ki akkoriban a németek felsőbbrendűségét Európában, legfőképpen a II. világháború alatt. A Deutschlandlied 1. versszaka után közvetlenül énekelték a Horst Wessel dalt, ez a két ének együtt alkotta akkoriban Németország himnuszat.

2.1.1. Horst Wessel Lied

Az NSDAP párt átvétele után a dal a fasiszta Olaszország Giovinezza mintájára de facto második német himnuszként szolgált. A dalt 1945-ben tiltották be, a második világháborúban vereséget szenvedett. A tilalom ma is érvényben van Németországban a német Btk. 86. (Propaganda anyagok másálati terjesztése) és 86a §-a (Alkotmányellenes szervezetek jelképeinek használata rész) szabályoz. Ez a következőket mondja:

86. §: propagandát jelent

1. olyan párt, amelyet a Szövetségi Alkotmánybíróság alkotmányellenesnek nyilvánított, vagy olyan párt vagy egyesület, amely vitathatatlanul megállapította, hogy az ilyen párt helyettesítő szervezete,

2. olyan egyesület, amely vitathatatlanul tilos, mert az alkotmányos rend vagy a nemzetközi megértés eszméje ellen irányul, vagy amelynek vitathatatlanul megállapították, hogy az ilyen tiltott egyesület helyettesítő szervezete,

⁴⁶ Kalocsai Kristóf: Deutschland über alles, és a nagy Oroszország kovácsolta frigy – kultúrpart anno 2008 – 2011.08.29.

3. az e törvény területi hatályán kívül eső kormány, egyesület vagy intézmény, amely az 1. és 2. számban meghatározott pártok vagy egyesületek egyikének érdekében aktív, vagy

4. amelyek tartalmának célja egy korábbi nemzetiszocialista szervezet erőfeszítéseinek folytatása, amiket belföldön terjesztik, vagy a nyilvánosság számára hozzáférhetővé teszik, vagy belföldön vagy külföldön terjesztésre gyárt, készleten tart, importál vagy exportál, három évig terjedő szabadságvesztéssel vagy pénzbírsággal büntetendő.

(2) Az (1) bekezdés szerinti propagandaanyag csak olyan tartalom (11. § (3) bekezdés), amely a szabad demokratikus alaprend vagy a nemzetközi megértés eszméje ellen irányul.

(3) Az (1) bekezdés nem alkalmazandó, ha a polgári nevelés, az alkotmányellenes erőfeszítések elleni védekezés, a művészet vagy a tudomány, a kutatás vagy az oktatás, az aktuális eseményekről vagy a történelemről való beszámolás vagy hasonló célok.

(4) Ha a bűn kisebb, a bíróság eltekinthet e rendelkezés szerinti büntetéstől.⁴⁷

Ausztriában VerbotsG I. cikk szerint a náci pártot, annak félkatonai szervezeteit, például az SS-t, az SA-t, a Nemzeti Szocialista Motor Testületet és a Nemzetiszocialista Flyers Testületet, valamint minden kapcsolódó szövetséget feloszlattak és betiltottak; minden szerkezetátalakítás tilos. A tilalom alátámasztására maga a Verbotsgesetz, bár alkotmányos jog, számos büntető rendelkezést tartalmaz, amelyek a nemzetiszocialista tevékenységek (Wiederbetätigung) bármely (újra) elkötelezettségét büntetendő bűncselekménynek minősítik.

Az 1992-ben foglalt VerbotsG 3. szakasz kimondja, hogy: „bárki nyomtatott műben, műsor-szórásban vagy más médiában, vagy bárki más módon nyilvánosan olyan ügyben, amelyet sok ember számára hozzáférhetővé tesz, tagadja, lekicsinyli, elnézi, vagy megpróbálja igazolni a náci népiertást vagy más náci emberiség elleni bűncselekményt egy évtől tíz évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, az elkövető különleges veszélyeztetettsége vagy húsz évig tartó eljegyzés esetén. Minden ügyet az esküdtszéknek kell tárgyalnia.”⁴⁸

Az osztrák jogtudós és Wilhelm Malaniuk bíró a Verbotsgesetz vonatkozásában indokolta a "nulla poena sine lege" nem alkalmazásának elfogadhatóságát: "Mert ezek olyan bűncselekmények, amelyek olyan durván sértik az emberiség törvényeit, hogy az ilyen jogsértők nem jogosultak a bűncselekmény garanciális funkciójához.”⁴⁹

⁴⁷ Bermann Schnitt: StGB § 86 – München (A magyar változat saját fordításom)

⁴⁸ VerbotsG 3§ (A magyar változat saját fordításom)

⁴⁹ Claudia Kuretsidis-Haider in: NS-Prozesse und deutsche Öffentlichkeit - Besatzungszeit, frühe Bundesrepublik und DDR (2012), p 415; Claudia Kuretsidis-Haider „Das Volk sitzt zu Gericht“ (2006), pp 55; Malaniuk, Lehrbuch, p 113 and 385.(A magyar változat saját fordításom)

2.1.1.1. Szerzői jogi konfliktusok a Horst Wessel Lied-nél

A dal története a nemzetiszocializmus idején nem volt konfliktusmentes. Így Wessels gyászolói, különösen húga, Ingeborg jelentős erőfeszítéseket tettek, hogy hasznot húzzanak Wessel munkájából és gyors karrierjéből.

A dallam miatt szerzői jogi vita robbant ki három igazságügyi hatóságon keresztül két kiadó között. Egy betéti társaság közzétette a mű szöveg nélküli elrendezését, de Horst-Wessel-Lied címmel; A Sonnwend-Verlag, amely azt állítja, hogy Wessel túlélőitől szerezte meg a hasznosítási jogokat, szerzői jogok megsértése miatt beperelte a betéti társaságot.

Az ügyben tisztázni kellett, hogy Horst Wesselt nem csak a szöveg, hanem a dallam szerzőjeként kell -e tekinteni. A legmagasabb fok, a Reichsgericht, Lipcsében, végül 1936. december 2-án úgy döntött, hogy Wessel nem a dal szerzője. A szöveg és a dallam közötti eltérésekből ezeket mind meg lehetett állapítani.

Másfelől a bíróság szerint a szerzői jogi értékelésnek figyelembe kellett akkor vennie azt a hatást is általában az emberekre, a visszhangot, amelyet a hangteremtés talál, a hangulatot, amit teremt. Ezen információk birtokában a Reichsgericht visszautalta az ügyet az alsófokú bírósághoz. Ernst Fraenkel a bíróság döntést példaként hivatkozta azt a tényt, hogy amennyiben a védelmére magántulajdon illeti, a normatív államként továbbra is létezik a náci rezsim.

Horst Wessel

Horst Wessel, 1927 Well-known soldiers song

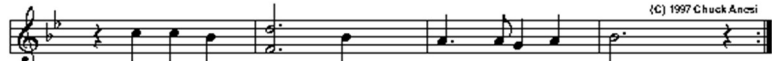
1. Die Fahne hoch die Reihen fest geschlossen
2. Die Straße frei den braunen Batallionen
3. Zum letzten Mal wird nun Appell geblasen
4. Die Fahne hoch die Reihen fest geschlossen

S. A. marschiert mit ruhig festem Schritt
Die Straße frei dem Sturmabteilungsmann
Zum Kampfe steh'n wir alle schon bereit
S. A. marschiert mit ruhig festem Schritt

Kam'raden die Rotfront und Reaktion erschossen
Es schau'n auf's Hakenkreuz voll Hoffnung schon Millionen
Bald flattern Hitler-fahnen Über allen Straßen
Kam'raden die Rotfront und Reaktion erschossen

(C) 1997 Chuck Anesi

Marschier'n im Geist in unsern Reihen mit
Der Tag für Freiheit und für Brot bricht an
Die Knechtschaft dauert nur mehr kurze Zeit
Marschier'n im Geist in unsern Reihen mit

2. kép: Horst Wessel lied kottája

2.2. A NÁCI DIKTATÚRA HATÁSA A KÖZTES-EURÓPA ÁLLAMAIRA, HIMNUSZAIRA

Németország az 1935-1943-ig tartó terjeszkedései során nem csak a meghódított országokra, hanem a szövetséges Köztes-Európai államokra is hatással volt, jogrendszerileg és himnusi szemszögből is. Németország a saját jogrendszerét kiterjesztette teljes mértékben a meghódított országokra (Ausztria, Csehország, Észak-Franciaország, Benelux államok, Norvégia, Lengyelország, Balti államok, Ukrajna, Fehéroroszország), és kötelezővé tették a Deutschlandlied első versszakának az éneklését és tanítását, mivel az elfoglalt országokban is megindult a németesítési politika a németek szervezett betelepítésével és mind a himnusszal, mind a németesítéssel jelezve az elfoglalt országok számára a német felsőbbrendűséget.

A Köztes-Európa államai közül a Náci diktatúra legerősebben Lengyelországot érintette. 1939-ben az országot ismét kettéosztották, és ismét földrajzi fogalom lett, majd 1941-ben a szovjetek által elfoglalt keleti területet is elfoglalta Németország. Lengyelország teljes egészében ideiglenesen Németország része lett. A náci diktatúra Szlovákiát is eléggé keményen érintette, mivel Szlovákia a Csehország elfoglalását követően kikiáltotta függetlenségét ugyan, de csak látszólag lett szabad állam, mivel a hatalmat a gyakorlatban németbarát kormány gyakorolta. A csehszlovák himnuszt Szlovákiában leváltották a „*Hej Slovaci*” szlovák énekekre, és 1939-től jogilag is himnusza lett Szlovákiának 1945-ig – ezzel jelezve a Csehországtól való függetlenséget. Legkevésbé talán Romániát és Magyarországot érintette a náci diktatúra. Ezen országoknak sem a törvényük sem a himnuszuk nem változott meg. Egyedül területi változtatásokban voltak érintettek. Magyarország területének módosítására 4 alkalommal került sor.

2.3. NÉMETORSZÁG KETTÉOSZTOTTSÁGA 1990-IG

A II. világháborút is vesztesként zárta Németország. Ezt követően az 1990-es rendszerváltásig kettéosztottság jellemezte. Németország két államra szakadt szét: Német Szövetségi Köztársaságra – NSZK-ra, aminek Bonn volt a fővárosa – és Német-Demokratikus Köztársaságra – NDK-ra, aminek meg Kelet-Berlin volt a fővárosa, mert a fővárost is kettéosztották Kelet- és Nyugat-Berlinre. A kettéosztottságot 1948 körül a két német állam határán felépített vasfüggöny, majd az 1961-ben a Nyugat-Berlin körül felépített berlini fal is – ami a hidegháború és kettéosztottság szimbóluma is lett - tovább erősített, egészen a vasfüggöny 1989-es leomlásáig, és a berlini fal 1989-90-es lebontásáig, amíg be nem következett a két német állam újra egyesülése. Most pedig a két német államnak a himnuszait fogom külön-külön bemutatni.

3. Kép: A berlini fal Nyugat-Berlinből, vagyis az NSZK-ból nézve.

2.3.1. A Német Szövetségi köztársaság – NSZK – himnusza

Az 1945-ös májusi német kapituláció után a Szövetséges Ellenőrző Tanács megtiltotta a jellegzetes náci vagy katonai üdvözlési formák használatát. Az amerikai megszállási zóna az amerikai kormány törvényét követte, amely nem érintette a Deutschlandlied tilalmát, de a nyilvános éneklése viszont tiltott volt. A francia zónában egyáltalán nem volt tilalom. Az amerikai katonai kormány 1945. szeptember 15-i rendelete csak azt tiltotta, hogy katonai, meg náci dalokat esetleg dallamokat nyilvánosan énekeljenek vagy játsszanak. A szövetséges főbizottság mindezeket a tilalmakat 1949-ben a nyugati – amerikai, angol, és francia – megszállási zónák egyesülése után nemsokkal feloldotta.

A fekete, piros és arany színekből álló szövetségi zászlót 1949-ben az Alaptörvény 22. cikke rögzítette a Németországi Szövetségi Köztársaság nemzeti jelképeként. A Németországi Szövetségi Köztársaság megalakulása után nem volt semmi törvényi előírás a nemzeti himnusról. A német alaptörvény kihirdetése után a parlamenti tanács tagjai elénekelték Hans Ferdinand Maßmann: „Az én megadtam című dalát / Szívvel és kézzel” később, hivatalos alkalmakkor, Schiller Öröm című versének első szakasza Ludwig van Beethoven 9. szimfóniájának dallamából hangzott el mint helyettesítő himnusz. A diplomáciai jegyzőkönyvhöz azonban kellett egy hivatalos himnusz. Konrad Adenauer szövetségi kancellár kínosnak találta, hogy például egy kölni német-belga focimeccsen a *"We are the native of Trizonesia"* farsangi slágert játszották a belga himnusz után.

Őt magát 1953-ban Chicagóban tartott első állami látogatásán fogadták a "Heidewitzka, Herr Kapitän" című művével, amely szintén a Krätzchensinger Karl Berbuertől származik. 1950 áprilisában Adenauer követelte első látogatása alatt Berlinben kancellárként hallgatóságát a Titania palotában, hogy elénekelje a Deutschlandlied harmadik versét. A biztonság kedvéért előtte szöveglapokat helyeztek el az ülésorokon, amivel botrány történt, mert míg a nézőtér énekelni emelkedett a helyéről, a jelen lévő három városparancsnok hivatkozva ült. A jelenlévő SPD politikusok többsége felháborodottan reagált, és elhagyta az eseményt. Kivétel volt az akkori nyugat-berlini főpolgármester, Ernst Reuter. Néhány SPD-s politikus puccsról beszélt, közben Kurt Schumacher pozitívan nyilatkozott a Deutschlandlied himnuszáról. A külföldi válasz egyenesen negatív volt: a londoni külügy és a francia külügyminisztérium tapintatlanságról és rossz ízlésről beszélt. Egy francia lap az éneket a „nacionalista érzelmek kitartásának” jelzésként értékelte. Adenauer később azzal indokolta magát a főbiztosoknak, hogy a harmadik versszak eléneklése "tilos volt a náciak alatt".

A nyolcvanas évektől kezdve a himnuszt többnyire csak hivatalos alkalmakkor szólaltatták meg instrumentálisan, mivel a szöveget politikailag alkalmatlannak tartották Németország nagyrészt elfogadott felosztása miatt. Ez az ősz idején megváltozott. A himnusznak 1989. november 9-én volt a „történelmi órája”, amikor a Fal megnyitása után ismertté vált, a Bundestag rendes ülésen részt vevő tagjai mind felálltak, és spontán elénekeltek a Deutschlandlied harmadik szakaszát.

2.3.2. A Német Demokratikus Köztársaság – NDK – Himnusza

A Felkelés a romokból volt a Német Demokratikus Köztársaság (NDK) nemzeti himnusza 1990-ig. Johannes R. Becher írta a szöveget, és Hanns Eisler szerezte a zenéjét 1949 őszén. A kezdetben német himnusznak tekintett dal később jogilag is az NDK nemzeti himnuszává vált. A hetvenes évek elejétől 1990 januárjáig a nemzeti himnuszt csak hivatalos alkalmakkor hallgatták hangszeres változatban. A szöveg valószínűleg 1949 októberében íródott. A birtokán vagy Becher nyilatkozataiban nem találunk bizonyítékot arra az alkalmi gyanúra, hogy Becher korábbi verseit használta a moszkvai száműzetésből.

„Becher egy népdalhoz hasonló "békehimnuszt" akart összeállítani, amelyet "népünk minden rétege [...] szenvedélyes együttérzéssel énekelhet, és a Nyugaton élő német népnek is szólnia kell". Ezért fordult ellen a javaslatoknak és kritikáknak, miszerint a himnuszt nem volt elég harcias”⁵⁰

⁵⁰ Verlag Neues Leben Berlin, 1954. 8–9. oldal (Az versből idézett sorok saját fordítások)

A himnusz szövege nyomtatásban, először 1949. november 6-án a New Germany-ben jelent meg. A szövegváltozatok azonban ebben a kiadásban már felismerhetők. Így szól az első kiadásban a himnusz első versszakának 7. sorában: "És sikerrel járunk" A harmadik versszak 4. sorában: "Feltámad egy új generáció".

A közvetlenül alatta nyomtatott első versszak (Hanns Eisler) Eisler kézírásának faxszáma az első versszak 7. sora szerint így szól: "Mert muszáj, sikerülnie kell". A címe: "Német himnusz".

1949. november 6-án megjelent a himnusz szövege és dallama Új-Németországban a Minisztertanács állásfoglalásáról szóló közleménnyel együtt. Másnap az új nemzeti himnuszt az októberi forradalom 32. évfordulója alkalmából rendezett állami ünnepségen szólalták meg az Állami Operaházban, az Admiralspalastban, először nyilvánosan.

A "német himnusz", ahogyan az akkori kiadványokban gyakran emlegették, rövid időn belül a lakosság nagy része számára ismertté vált, és 1949 végére az NDK diákjai elsajátították a szöveget és a dallamot.

Az 1950-es és 1960-as években a nemzeti himnusz az NDK mindennapi életének része volt. A hivatalos alkalmakon történő előadások mellett a himnusz egyes verseit gyakran idézték beszédekben. Az újságok és a rádió tovább terjesztették a hírt. A himnuszt az 5. évtől kezdve beépítették az iskolai zene- és németórák tantervébe. 1961-től a nemzeti himnusz tanítása 1. osztályban kezdődött. Végül is a nemzeti himnusz mindhárom strófájának eléneklése szerves része volt az ifjúságszentelési ünnepségeknek, amelyeket a SED az 1950-es évek közepétől népszerűsített a megerősítés érdekében.

1970 körül csak a hangszeres változat hallatszott, és a szöveg eltűnt a nyilvánosság elől. 1971. szeptember 21-én a SED Politikai Irodájának utasítására Deutschlandsender elveszítette a "Németországot" a nevééről, majd 1971. november 15-én az "NDK hangja, 4 óra". Ekkor hangzott el először a himnusz szöveg nélkül. 1987. január 1-jétől a szöveg nélküli himnusz továbbítása is megszűnt. 1990 januárjában a Modrowkormány elrendelte az NDK televízióinak és rádióállomásainak, hogy küldjék el újra a nemzeti himnuszt dalként, az adás végén Johannes R. Becher szövegével. Tekintettel a küszöbön álló újraegyesítésre, 1990-ben javaslatot tettek arra, hogy Bertolt Brecht Anmut sparet not yet sparet (gyermekhimnusz) című versét, amelyhez Eisler megzenésített, német himnusszá kell tenni.

(Volt) Szocialista NDK himnusz (1948-1990) – részlet

(Németül)

„Auferstanden aus Ruinen
Und der Zukunft zugewandt,
Lass uns dir zum Guten dienen,
Deutschland, einig Vaterland.
Alte Not gilt es zu zwingen,
Und wir zwingen sie vereint,
Denn es muss uns doch gelingen,
Dass die Sonne schön wie nie
Über Deutschland scheint!
Über Deutschland scheint!”⁵¹

(Magyarul)

Feltámadva a romokból
És a szentelt jövőnek,
Hadd szolgáljunk jóért téged,
Egységben német hazánk.
Régi szükség visz rá erre,
És egyesítse erőnk,
Mert ennek kell sikerülni,
Hogy a nap oly szépen,
Németország felett ragyogjon!
Németország felett ragyogjon!

NATIONALHYMNE
DER DEUTSCHEN DEMOKRATISCHEN REPUBLIK
WÖRTE VON JOHANNES R. BECHER · MÜSİK VON HANNES EISLER

Auf-er-stan-den aus Ru-i-nen und der Zu-kunft zu-ge-wandt,
laß uns dir zum Gu-ten die-nen, Deutsch-land, ei-nig Va-ter-land. —
Al-te Not gilt es zu zwin-gen, — und wir zwin-gen sie ver-eint,
denn es muß uns doch ge-lin-gen, daß die Son-ne schön wie nie
ü-ber Deutsch-land scheint, ü-ber Deutsch-land scheint.

SCHULPOST · HEFT 4/1950 3

4. kép: Az 1948-ben létrejött és 1990-ig jogilag létező Német Demokratikus Köztársaság – NDK – himnusz-nak a kottája – ami 1948-tól 1990-ig volt jogilag hivatalos himnusz.

⁵¹ <https://www.mdr.de/zeitreise/ddr-hymne-100.html> - letöltés Dátuma: 2021.03.26.
(A magyar változat saját fordítás.)

2.4. NÉMETORSZÁG AZ ÚJRA EGYESÜLÉS UTÁN – A MAI NÉMETORSZÁG, ÉS HIMNUSZA

Az egyesítési folyamat során egyes polgári kezdeményezések és különféle médiumok sikertelenül kampányoltak Brecht gyermekhymnusa, mint az új német himnusz mellett. Az egyesítési szerződésről szóló 1990-es tárgyalások során Lothar de Maizière, az NDK miniszterelnöke azt javasolta, hogy a Deutschlandlied harmadik szakaszát kombinálják a Becher, Romokból feltámadt szövegével.

A Szövetségi Alkotmánybíróság 1990. március 7-i határozatában kimondta, hogy Adenauer és Heuss levelezése nem kifejezetten mondja ki, hogy a német dalt csak himnusznak szánják a harmadik versszakával. A Szövetségi Alkotmánybíróság azonban folytatta, hogy az állami rendezvényeken el kell énekelni a harmadik versszakot, és ez már a döntés meghozatalakor évtizedek óta általános gyakorlatnak megfelelő volt. Mindenesetre büntetőjogi értelemben - a 90a. Cikk 1. bek. 2. sz. StGB címzettje számára (a Németországi Szövetségi Köztársaság himnuszának becsmérése). A "Németországi Szövetségi Köztársaság himnusz" kifejezése felismerhető szó szerinti jelentése nem lépi túl a Deutschlandlied harmadik szakaszát.

A szövetségi igazságügyi miniszter ebben az eljárásban a szövetségi kormány nevében kijelentette, hogy a három versszakból álló teljes német dal képezi a nemzeti himnuszt, és meg kell különböztetni attól a korlátozást, hogy hivatalos alkalmakkor csak a harmadik versszakot énekeljék el. A Szövetségi Alkotmánybíróság ezt a nézetet nem erősítette meg.

A német újraegyesítés után Richard von Weizsäcker szövetségi elnök 1991. augusztus 19-én Helmut Kohl szövetségi kancellárhoz intézett levelében csak a Deutschlandlied harmadik szakasza, mint hivatalos nemzeti himnusz; Kohl ezzel egyetértett augusztus 23-i válaszában. A levelezést a szövetségi kormány 1991. augusztus 27-i Értesítőjében, majd ismét 1991. november 19-i közleményként tették közzé a Szövetségi Jogi Közlönyben (I. Sz. Közlöny, 2135.o.).

"Hoffmann von Fallersleben, a németek énekének 3. szakasza Joseph Haydn dallamával a német nép himnusza." ⁵² „A németek egységes akarata a szabad önrendelkezésben a Deutschlandlied 3. szakaszának központi üzenete. Ezért egyetértek a szövetségi kormány nevében azzal, hogy ez a Németországi Szövetségi Köztársaság nemzeti himnusza.” ⁵³

Bár az első versszak használatát nem tiltja a törvény, de a nemzetiszocializmusban sokat énekelt himnusz állítólag a mai napig visszatetszést kelt Európában, ezért nem használják. A második versszak ellen Európa nőszerkezetei emeltek kifogást, ezért 1991-ben Richard von

⁵² A szövetségi elnök leveléből v. Weizsäcker Kohl szövetségi kancellárhoz 1991. augusztus 19-én.

⁵³ Helmut Kohl szövetségi kancellár válaszából Richard v. Weizsäcker, 1991. augusztus 23.

Weizsäcker szövetségi államelnök és Helmut Kohl kancellár megállapodása alapján a harmadik strófa de facto a német himnusz.

Az 1994. március 10-én elfogadott Bonn-Berlin törvény értelmében az egyesített állam fővárosa Berlin lett. Berlinnél még fontos kiemelni, hogy Kelet- és Nyugat-Berlin 1990-et megelőzően egymástól teljesen elkülönülve fejlődött. Az elkülönülés nyomai napjainkban is fellelhetők a berlini épületeken, utcaképen és a lakosok viselkedésében is. Kelet-Berlinben saját városi identitás alakult ki, – a kelet-berlini identitás – amelynek része a nyugattal való szembenállás, illetve a lokálpatriotizmus is. Az egyesítés óta Németország vezető szerepet tölt be az Európai Unióban és a NATO-ban.

5, kép: Németország napjainkban

3. FEJEZET

A KÖZÉP-EURÓPAI HIMNUSZOK JOGI STÁTUSZA, KÖRÜLÖTTÜK FENNÁLLÓ JOGI KÉRDÉSEK

3.1. A MAGYAR HIMNUSZ JOGI STÁTUSZA

Sokáig vita tárgya volt, hogy a Himnusz vagy a Szózat legyen a nemzeti himnuszunk. 1843-ban a Pesti Hírlap a költeményt „a nemzet béke s hadi dalának” nevezte. Vörösmarty Szózata hasonló gondolatokat vet fel, mint Kölcsey Ferenc versei, sőt, mintha az ő gondolatmeneteit folytatná, de hangvétele merőben más: míg a Himnusz egy ima, a Szózat sokkal inkább szónoklatnak hat. Az elbeszélő szónoki szerepben beszél és a hallgatót/olvasót szólítja meg.

A Himnusz utolsó versszakában az ima szinte könyörgéssé válik, a Szózat sokkal lelkesítőbb, sokkal határozottabb, hazaszeretetre és hűségre ösztönzőbb, de számol a Himnusz aggodalmaival, és lehetőségként láttatja a nemzethalált is: „*Vagy jőni fog, ha jőni kell, a nagyszerű halál*”. Ugyanakkor lehetségesnek látja a jobb kor eljövételét, „*még jőni fog egy jobb kor*”. Figyelembe veszi a Huszt figyelmeztetését is: „*messze jövővel*” veti össze a jelent. A költeményben a múlttal három, a jövővel hat versszak foglalkozik.

„*Vörösmarty Mihály Szózata erőteljes hatással volt a finn himnusz stílusára és tartalmára is. Abraham Herman August Kellgren (1822—1856) fordításában, Ungersk nationalsång címmel jelent meg 1845. április 14-én a helsingforsi Morgonbladet című újságban. Itt olvashatta Johan Ludvig Runeberg is svéd fordításban. Runeberg átvette a Szózat versformáját, ám a versszakokat megtoldotta még egy, az első sorral rímelő jambusi sorpárral. Tematikáját tekintve Runeberg is hasonló gondolatokat ültetett és hasonló érzelmi töltetet adott művének.*”⁵⁴

„*A nemzetek választott énekei, ahogy mondtam, nem mindig költői remekművek. Sőt többnyire elég közepes versélmények. A Szózat azonban, mint a Himnusz is, tagadhatatlanul költői remek. Nyelve csodálatosan emelkedett, versépítése tömör, egységes, fölfelé ívelő gondolatainak látomásos ereje a költészet legtitkosabb magaslataiba emeli. Ez a költői varázs teljesen megejtette figyelmemet. Csak a világháború után döbbsentem rá, hogy ennek a költészetnek, mint minden igazi költészetnek, a valóság számára is jelentése és jelentősége van. Hogy ez a Szózat valóságos "szózat", azaz szóemelés: egy nemzet szava, önnön emberi öntudatán át, az emberiséghez.*”⁵⁵

A magyar alkotmány 1989-es módosítása hozta meg a hivatalos nemzeti himnusszá válását, amelynek 75. §-a tette hivatalos állami himnusszá.

Magyarország Himnuszát, ma Magyarország alaptörvénye – Alapvetés fejezet I. cikk (3.) szabályozza. „**Magyarország himnusza Kölcsey Ferenc Himnusz című költeménye Erkel Ferenc zenéjével.**”⁵⁶

⁵⁴ Leffler Béla: Irodalomtörténet - 7. évf. 3-4. füz. (1918.) 218. oldal

⁵⁵ Babits Mihály: Szellemtörténet

⁵⁶ Magyarország Alaptörvénye. Idézett kiadás, 2011. Ugyanott.

3.2. SZLOVÁK HIMNUSZ KÖRÜL FENNÁLLÓ KÉRDÉSEK, ÉS VITÁK

A szlovák himnusz szövegét Janko Matúška írta. Dallamának ihletője egyesek szerint a szlovák „*Kopala studienku*”⁵⁷ kezdetű népdal, viszont a himnusz nagyon hasonlít egy magyar népiesdalra, a Bartók Béla által 1908-ban gyűjtött és zongorára feldolgozott „*Azt mondják, nem adnak engem galambomnak*”⁵⁸ kezdetűre. A „*Kopala studienku*”⁵⁹ népdal, amit pedig ismeretlen eredetű szlovák népdalnak tartanak - és amiből elvileg a szlovák himnusz származik – egy lengyel népies dalra hasonlít: az „*Idzie janko lasem*”⁶⁰ kezdetűre. A dallamon, a mai napig folynak a viták. Arról azonban sajnos a mai napig sincsen írásos bizonyíték, hogy pontosan honnan, melyik országból származik az eredeti dallam. A mai napig fennálló kérdések közül a magyar népies dalé és a szlovák himnuszé a legerősebb.

Szlovákia szerint a himnusz már 1844-ben megvolt, a magyar népiesdalt pedig Bartók Béla meg csak 1908-ban gyűjtötte össze. Tehát a szlovákok szerint a himnuszuk már 64 éve létezett, mire Bartók Béla az „*Azt mondják*”⁶¹ magyar népiesdalt összegyűjtötte meg zongorára is feldolgozta, vagyis Szlovákia álláspontja szerint a magyarok utánózták le az „*Azt mondják, nem adnak engem galambomnak dalra*.”⁶² a saját himnuszuknak dallamát.

Magyarország szemszögéből vizsgálva, az „*Azt mondják*”⁶³, mint sok más magyar népdal, már évszázadok óta létezett, csak sajnos, mivel Bartók előtt más nem kottázta vagy jegyezte le, Magyarországnak nincs rá bizonyítéka, hogy az övé lenne az eredeti dal. A magyarok álláspontja szerint ugyan Bartók Béla tényleg 1908-ban gyűjtötte a népdalt, a szlovák himnusz pedig mai végleges formáját 1919-ben nyerte el, amikor hivatalosan is az akkor kialakuló Csehszlovákia hivatalos himnuszán belül a második része lett, vagyis a magyarok szerint a szlovákok utánózták le a magyar népies dalnak a dallamát a szlovák himnuszból felhasználva.

Ezt, a dallam körül fennálló lengyel-szlovák; szlovák-magyar vitát, leginkább és legerősebben az utóbbit, még tovább fokozhatja, egy 2019-ben – a szlovák himnusz ma ismert változat létrejötté és hivatalos himnusszá válása után pontosan 100 évvel – keletkezett újabb – magyar – változata a népies dallamnak.

⁵⁷ MARTINU: Nové slovenské písně pro zpěv a klavír - Schott Music Panton - 2005

⁵⁸ <http://ertekkereso.hu/doc/info/szepi/nota/kedvenc/k069.gif> - Azt mondják, nem adnak. Letöltés dátuma: 2020.09.03.

⁵⁹ MARTINU: Nové slovenské písně pro zpěv a klavír - Schott Music Panton - 2005

⁶⁰ <https://www.flashlyrics.com/lyrics/future-folk/janko-14-Idzie-Janko-lasem>. Letöltés dátuma: 2020.09.03.

⁶¹ <http://ertekkereso.hu/doc/info/szepi/nota/kedvenc/k069.gif> - Azt mondják, nem adnak. Letöltés dátuma: 2020.09.03.

⁶² U.o.

⁶³ U.o.

E sorok szerzője 2019 nyarán komponálta meg az „*Azt mondják nem adnak engem galambomnak*”⁶⁴ három szólamú női kari változatát. A zenesszerző a népies dal magyar gyökerének megerősítése céljából, hozzátoldott a népies dalhoz egy magyar népdalt, - „*Erdő, erdő de magos a teteje*” – ami a zeneszerző szerint egy kiegészítésként szolgál, mivel a népies dal és a népdal együtt így egy darabként egy fiatal szerelmes pár szerelmi történetét vetíti elénk, aminek a vége sajnos nem túl vidám.

Az említett darabban viszont a szlovák himnusznek a nyoma – ihletése – is látszik, és néhol még hallható is. Ebben a legújabb változatban már a magyar népies dal harmadik sora itt is – ugyanúgy, mint a szlovák himnuszban is a harmadik sor szövegestül, dallamostul – teljesen megismétlődik.

Hogy honnan származik maga a dallam, a mai napig nagy kérdés. Sebő Ferenc szerint a vitás dallam eredetét tekintve megállapíthatatlan közdallam, amely számos változatban él.

Legfeljebb azt lehet kikutatni, hogy mikor írták le legkorábban, de az eredetét aligha, azon túl, hogy Európa közepe a bölcsője, de mások szerint: „*A himnuszt és a magyar népdalt vizsgálva kétségtelenül idegen a magyar hagyományban néhány elszigetelt dūr-moll dallam, amely fölfelé terc-szekvenciával építkezik, vagy lefelé szekund-szekvenciával, általában kis hangterjedelemben.*

*Ezek közt vannak kétségtelenül szlovák eredetűek, mint a „Harangoznak Szebenbe” és a teljesen hasonló felépítésű műdal: „Azt mondják, nem adnak engem galambomnak, ennek dallamából lett a szlovák himnusz, valamint „Kalamajkó annak neve”*⁶⁵.

*„Fontos, hogy az ilyen dallamokat is mindig egyedileg kell megítélni, mert zenei jellegzetességeik a nyugati műzenének is általános sajátosságai.”*⁶⁶

Ennek a népies dallam eredetének a vitája Lengyelország, Szlovákia és Magyarország között addig fenn fog állni, hogy mikor, hol, és melyik országban keletkezett, amíg egyszer, valamikor a jövőben, talán megtudjuk a pontos választ.

Összefoglalva a szlovák himnusz és a magyar népies dal között ún. szerzőségi probléma áll fenn a mai napig.

⁶⁴ <http://ertekkereso.hu/doc/info/szepi/nota/kedvenc/k069.gif> - Azt mondják, nem adnak. Letöltés dátuma: 2020.09.03.

⁶⁵ <http://mek.oszk.hu/02100/02152/html/06/12.html> - Magyar népzene történeti rétegei, nemzetközi kapcsolatai, fejlődéstörténete – Letöltés dátuma: 2020. 08.07

⁶⁶ U.o.

3.3. A ROMÁN HIMNUSZ SZABÁLYOZÁSA

A román himnuszt ma Románia Alkotmányának 107. szakasza és a 75/1994. számú törvényének a II. – „Románia nemzeti himnuszának megszólaltatása”⁶⁷ – fejezete és a IV. – „Záró rendelkezések”⁶⁸ – fejezetének a 21. és 22. szakasza szabályozza. Ebből az utóbbit idézem.

„Az állampolgárok kötelesek tiszteletet tanúsítani Románia nemzeti zászlója és nemzeti himnusa iránt és tartózkodni bármely olyan cselekménytől, amellyel megsértenék azokat”⁶⁹

A román himnusz Romániában ma is nagyon népszerű. Az ország nagyon szigorúan szabályozza a himnusz tiszteletét, a 75/1994-es törvényben, de legfőképpen a kormányhatározat 22. és 23. szakaszának előírása alapján. Napjainkban sajnos az összes Romániában élő kisebbségre, de legfőképpen a magyarságra, a mai napig is próbálják ráerőltetni a román himnuszt, annyira, hogy Marcel Vela román belügyminiszter 2020 márciusában a Covid-19-es koronavírus járvány első hullámának európai kirobbanásakor kiadott egy rendeletet. A rendelet értelmében a sürgősségi helyzet idején minden szombaton és vasárnap délután 5 és este 9 órától az ország összes terepen lévő rendőr és csendőrautó hangszóróiból kötelesek a román himnusz első három szakaszát minden alkalommal lejátszani.

3.3.1. A Mátyás királyi probléma a román himnuszban

Ez azért vetődik fel, mert a román himnusz 3. versszakában híres magyar uralkodók nevei jelennek meg, köztük, Mátyás királyé is. Mátyás király származása az egyik vitatott téma Romániában. Azonban Mátyás király származása anyai ágát a Szilágyiak négy nemzedékét név szerint ismerjük, mind magyar nemesek. Mátyás üknagyapja, Szilágyi Loránd, dédapja, Szilágyi Miklós a harctereken jeleskedő hadvezérek, nagyapja, Szilágyi László boszniai és délvidéki hőstetteiért nyerte el a Temes megyei Horogszeg-kastélyt. Édesanyja Szilágyi Erzsébet. Annyi bizonyosodott, hogy anyai ágon magyar származású volt.

„Apai nagyapja Vajk, aki szintén karddal szerzett hírnevet és birtokot. A dédapát Serbának (Sarbának) hívták. A XIV. század második felében élt, akkor, amikor az 1330-as években Basarab tatár herceg kunokra, a kunvezető rétegre támaszkodva megszervezte a vlachok (a korabeli magyar szóhasználatban az oláhok) államát. E vezető réteg elrománosodása csak a XV. században történt meg. Ennek ismeretében viszont kétséges Mátyás király dédapját egyértelműen románnek nevezni, hisz nagyapja, Vajk neve is török.”⁷⁰

⁶⁷ Románia hivatalos közlönye, I. rész, 6/2002. szám. Bukarest, 2001. november 21. 1157. szám. – 6. oldal

⁶⁸ U.o. – 7. oldal

⁶⁹ U.o. – IV. Fejezet Záró rendelkezések 22. szakasza.

⁷⁰ Szekeres Attila: Mátyás román király és a román vezérek – Háromszék, független napilap, Sepsiszentgyörgy 2011. február 26.

A román eredet hívei az 1430 táján Milánóban írt levélre (levelekre) hivatkoznak, amelyben Hunyadi Jánost, Oláh Jánosnak írják. Egy biztos, Hunyadi János Magyarország kormányzójaként a magyar történelem egyik legnagyobb birtokkal és hadsereggel rendelkező római katolikus főura volt. Fia, Mátyás, a Szilágyiak hadvezéreket adó családjából is származva, Szilágyi Erzsébet nevelésében, magyar anyanyelvű és kultúrájú.

3.4. A SZÉKELY HIMNUSZ KÖRÜL FENNÁLLÓ KÉRDÉSEK

1946 és 1989 között mind Romániában, mind Magyarországon a tiltott énekek listáján szerepelt, mivel az akkori kommunista rezsimnek betiltották. Romániában azonban nemcsak éneklése volt tiltott. Még az is több hónapos börtönbüntetésre számíthatott, aki csak meghallgatta. Szűk körben, titokban mégis énekelték. Az ellenállásra fogékony körökben a tiltás még vonzóbbá tette a dalt; a magyarság összetartozás tudatának kifejezőjévé lett, terjedését nem tudták megállítani. Az ének népszerűségét az is mutatja, hogy a XX. század második felében a himnusznak több szövegváltozata alakult ki, ismeretlen szerzők több új szakaszt költöttek hozzá, emellett dallama is módosult. Az Amerikai Egyesült Államokba kivándorolt magyarok közt általánosan ismert volt, kultuszát ők is ápolták. Románia sajnos a mai napig próbálja betiltani a himnuszt. Legutoljára 2017-ben volt kísérlet az 1994/75-ös zászló- és himnusztörvény 22. és 23-dik szakaszának a módosítására, vagyis nemcsak a székely himnuszt, hanem a székely zászló használatát is tiltották volna Romániában, ezzel erősítve a Románia nemzetállamiságát és szuverenitását. A román képviselőház a tervezetet végül elutasította.

A tervezet a következőket javasolta:

- „*A román nemzeti himnuszt az országban zajló összes sporteseményen, minden televízió és rádió (nem csak a közmédia) napi adásának kezdetén és az elemi és gimnáziumi oktatáson kívül a középiskolákban is reggelente kötelezően el kell énekelni, vagy le kell játszani;*
- *Tilos a regionális himnuszok – például a székely himnuszt – eléneklése vagy lejátszása bármilyen körülmények között;*
- *A román zászlót minden, Romániában zajló helyi, országos vagy nemzetközi sporteseményen ki kell függeszteni (jelenleg csak a stadionokon szükséges);*
- *A román zászlót csak akkor lehet más zászlókkal együtt kitűzni, ha egy Románia által elismert ország lobogójáról van szó;*
- *Tilos a román zászló mellé kitűzni romániai vagy külföldi régiók zászlaját, és bármilyen más olyan entitását, amely a területi szegregáció mellett, az alkotmányos rend ellen harcol.”*⁷¹

⁷¹ https://foter.ro/cikk/20160224_betiltanak_a_szekely_himnuszt_es_zaszlot/ - letöltés dátuma: 2020.09.02.

4. FEJEZET

A SZOVJET TOTÁLIS DIKTATÚRA HIMNUSZA, JOGI SZABÁLYOZÁSA ÉS HATÁSA A KÖZÉP-KELET-EURÓPÁRA

A II. világháborút követően két ún. „*Superhatalom*”⁷² hatalom emelkedett ki (USA, és a Szovjetunió). A két nagyhatalom sokáig a III. világháború kitörésére készült. Ez a két superhatalom határozta meg az 1990-es rendszerváltásig tartó időszakot, amit hidegháborúnak is nevezünk. A superhatalmak között egyfajta versengés alakult ki (pl.: embert először a Szovjetunió juttatott az űrbe, de amerikai állampolgár lépett először a Hold felszínére), de fegyveres összecsapásra nem került sor. A két superhatalom közül a Szovjetuniót fogom bemutatni.

A Szovjetunió, hivatalos nevén a Szovjet Szocialista Köztársaságok állama volt – USSR – ami a másik totalitárius állam volt. Európában és Ázsiában. 1922 és 1991 között állt fenn. A joggyakorlatban kormánya és gazdasága erősen központosított volt az utolsó évekig. Az ország 1990 előtt egypárti állam volt, amelyet a Szovjetunió Kommunista Pártja irányított, Moszkva volt a fővárosa, ami még a legnagyobb és legnépesebb város is volt az egész Szovjetunióban. További jelentős városi központok voltak Leningrád – ma Szentpétervár - (Orosz Szovjetunió), Kijev (Ukrán Szovjetunió), Minszk (Fehérorosz Szovjetunió), Taškent (Üzbég Szovjetunió), Alma-Ata (Kazah Szovjetunió) és Novoszibirszk (Orosz Szovjetunió). A világ legnagyobb országa volt a világon, a több mint 22 402 200 négyzetkilométernyi területével, és tizenegy időzónájával a legtöbb időzónával rendelkező állam volt.

Szovjetunió történelme igen összetett, és bonyolult, ezért, hogy egyszerűbben meg tudjuk érteni, az alábbi korszakokra oszthatjuk fel: A forradalom, és az alapítás (1917-1927); A Sztálin korszak (1927-1953); Sztálinizáció és Hruscsov-olvasás (1953–1964); A stagnálás korszaka (1964–1985); Peresztrojka és Glasnost reformok (1985–1991)

Most Oroszország történelmén belül az orosz himnuszokról olvashatunk.

4.1. AZ INTERNACIONÁLÉ MINT SZOVJETHIMNUSZ

1918-tól kezdődően a Marseillaise azonban háttérbe szorult, mint a „burzsoá forradalom” jelképe, és véglegesen a helyébe lépett a „proletár forradalmat” jelképező Internacionálé. 1922-ben, amikor megalakult a Szovjetunió, az Internacionálét lefordították az ország összes népének nyelvére, azokéra is, akiknek korábban írásbeliségük sem volt.

⁷² Olyan állam, amely gazdasági, katonai erejénél fogva a világ egész területén képes beavatkozásra.

A szovjet kormány Moszkvába költözésével a Kreml Szpásszkij-bástyájának toronyórája is az Internacionálé dallamát kezdte játszani. 1937-ben a neves orosz zeneszerző, Dmitrij Sosztakovics áthangszerelte és elkészítette a nagy szimfonikus zenekari és kóruspartitúrát.

Internacionálé (részlet)

Oroszul	Magyarul	Németül
„Вставай, проклятьем заклеймённый, Весь мир голодных и рабов! Кипит наш разум возмущённый И в смертный бой вести готов. Весь мир насилия мы разрушим До основанья, а затем Мы наш, мы новый мир построим, – Кто был ничем, тот станет всем. <u>Припев:</u> Это есть наш последний И решительный бой; С Интернационалом Воспрянет род людской! Это есть наш последний И решительный бой; С Интернационалом Воспрянет род людской!”⁷³	„Föl, föl, ti rabjai a földnek, Föl, föl, te éhes proletár! A győzelem napjai jönnek, Rabságodnak vége már. A múltat végképp eltörölni, Rabszolgahad, indulj velünk! A Föld fog sarkából kidőlni, Semmik vagyunk, s minden leszünk! <u>Ref:</u> Ez a harc lesz a végső, Csak összefogni hát, És nemzetközivé lesz Holnapra a világ. Ez a harc lesz a végső, Csak összefogni hát, És nemzetközivé lesz Holnapra a világ.”⁷⁴	„Wacht auf, Verdammt die- ser Erde, die stets man noch zum Hungern zwingt! Das Recht wie Glut im Kra- terherde nun mit Macht zum Durchbruch dringt! Reinen Tisch macht mit dem Bedränger! Heer der Sklaven, wache auf! Ein Nichts zu sein, tragt es nicht länger Alles zu werden, strömt zuhauf... <u>Ref:</u> Völker, hört die Signale! Auf zum letzten Gefecht! Die Internationale erkämpft das Menschenrecht! Völker, hört die Signale! Auf zum letzten Gefecht! Die Internationale erkämpft das Menschenrecht!”⁷⁵

⁷³ Олег Назаров: ВСТАВАЙ, ПРОКЛЯТЫМ ЗАКЛЕЙМЕННЫЙ!; историк Letöltés dátuma: 2021.08.09.

⁷⁴ Internacionálé - Mozgalmi dalok; songbook – Letöltés dátuma: 2021.08.09.

⁷⁵ Liedtext: “Die Internationale” – Juso Hsg Uni Köln - Letöltés dátuma: 2021.08.09.

L'INTERNATIONALE

Musique de Degeyter

Paroles d'Eugène Pottier

Marche

De-bout, les damnés de la ter-re De-
-bout, les forçats de la faim. La rai-son l'en-ne-mi se-ra -
le - re, c'est l'é-ru-p-tion de la fin. Du pas - se,
fai-sens ta-ble ra - se. Foule es - clave, de - bout, de -
-bout! Le mon-de va chan-ger, de bas, nous ne som-
mes rier, Soy-ons tout, C'est la lut - le, fi - na -
- le. Groupons-nous, et de-main l'In-ter - na - tio -
na - le se-ra le genre hu-main. C'est la lut -
- te fi - na - le. Groupons-nous et de-main l'In-ter-
- na-tio-na-a-a-le se-ra le genre hu-main.

PAR M. DEGEYTER A. G. POTTIER

6. kép: Internacionálé eredeti kottája – eredeti francia nyelven

4.2. A SZOVJET HIMNUSZ

Az Országos Kommunista (bolsevik) Párt Központi Bizottsága 1943. december 14-én kelt rendelete értelmében 1943. december 31-éről 1944. január 1-jére virradó éjjel az Internacionálét felváltotta a Szovjetunió himnusza. Az indoklás szerint az Internacionálé szövegének tartalma nem tükrözi azokat a mélyreható változásokat, amelyek a szovjet rendszer győzelmének eredményeképpen kialakultak. Ezért olyan himnuszra volt szükség, amely megfelelt a szovjet rendszer lényegének.

Az új himnusz megalkotásán 1942-ben kezdtek el fáradozni, akkor, amikor az úgynevezett nagy honvédő háború menetében még nem következett be a döntő fordulat. Az új himnusz szövegére számos neves költő tett javaslatot: Gyemjan Bednij, Makszim Rilszkij, Vaszilij Lebegyev-Kumacs, Konsztantyin Szimonov, de végül Szergej Mihalkov és Gabriel El-Regisztan szövegét fogadták el alapszövegnek, melyen a szerzők még hosszú ideig dolgoztak, Joseph Sztálin közvetlen felügyeletével. Az alapszöveget kiadták a Szovjetunió összes zeneszerzőjének, hogy írjanak hozzá zenét. A megzenésítésben is számos jeles zeneszerző versengett, úgy mint Dmitrij Sosztakovics, Aram Hacsaturjan, Szergej Prokofjev, Dmitrij Kabalevszkij, Iszák Dunajevszkij vagy Vaszilij Szolovjov-Szedoj, de végül Alekszandr Alekszandrov tudhatta magáénak a szerencsét. Az utolsó mustrán a Bolsoj Színházban Sosztakovics és Hacsaturjan közös kompozícióját előzte meg. Alekszandrov a legjobb zeneszerzőktől tanult, a pétervári konzervatóriumban szerzett karvezetői diplomát. A Megváltó Krisztus székesegyház kórusának utolsó karmestere volt, 1918-tól a moszkvai konzervatórium tanára. Egyházi zenéket szerzett. Az 1990-es évek elején a fia bemutatta Alekszandrov néhány saját szerzeményének kottáját. Az egyik, az 1920-es évek végén keletkezett egyházi zeneművében egyértelműen felismerhetők a későbbi himnusz dallamának motívumai. A Szövetségbe forrt szabad köztársaságok kezdetű új himnusz megjelenésével az Internacionálé nem ment ki a köztudatból, hanem a kommunista párt himnusza lett. 1945 és 1955 között megszületett valamennyi szovjet tagköztársaság himnusza (kivéve az Orosz Szovjet Föderatív Szocialista Köztársaságot). A sztálini kultusz leleplezése után a szovjet himnuszt szöveg nélkül adták elő, 1970-ig csak a zenéje volt hallható. Azonban közeledett a szovjet állam fennállásának 60. évfordulója, illetve szóba került új szovjet alkotmány elfogadása is, ezért döntés született arról, hogy a himnusz szövegét korszerűsíteni kell, kiemelve a Szovjetunió Kommunista Pártjának vezető szerepét. Az egyik szövegszerző, Regisztán már nem volt az élők sorában, Mihalkov azonban igen, ezért felajánlották neki, hogy írja át a himnusz szövegét a kívánt módon. A himnusz szövegéből kivették a Vörös Hadsereget éltető versszakot, helyébe a pártról szóló sorok kerültek. 1977. szeptember 1-étől már az új szöveggel adták elő a szovjet himnuszt.

Szovjet himnusz (részlet)

Oroszul

„Союз нерушимый республик свободных
Сплотила навеки Великая Русь
Да здравствует созданный волей народов
Единый, могучий Советский Союз!

Прпев:

Славься, Отечество наше свободное,
Дружбы народов надёжный оплот!
Знамя советское, знамя народное
Пусть от победы, к победе ведёт!”

76

Magyarul - 1944-es régi szöveggel

„Szabaddá tett népek örök szövetsége,
A nagy Oroszország nagy műve e frigy.
Hogy éljen a szovjet, egysége hatalma:
A nép így akarta s megalkotta így.

Refrén:

Szálljon szabad hazánk, Dicsőség fénye rád,
Népek szabadságát vívod ki te!
Zászlód a Szovjetet, Zászlód a népeket
Győzelemről győzelemre vigye!”

77

Magyarul – 1977-es megújított szöveggel

„Szövetségbe forrt szabad köztársaságok,
A nagy Oroszország kovácsolta frigy,
A szovjet hatalma és egysége éljen,
Sok nép így akarta s megalkotta így.

Refrén:

Szálljon szabad hazánk, Dicsőség fénye rád,
Népek barátságát vívtad Te ki!
Lenini párt vezet. Láng, mely a népeket
Kommunizmus győztes útján viszi”⁷⁸

Németül

„Von Russland dem Großen auf ewig verbündet
Steht machtvoll der Volksrepubliken Bastion
Es lebe, vom Willen der Völker gegründet
Die einig mächtige Sowjetunion

Refrain:

Ruhm sei und Lobgesang, dir freies Vaterland
Freundschaft der Völker hast Fest du gefügt
Fahne der Sowjetmach Fahne in Volkes Hand
Du sollst uns führen von Sieg zu sieg”⁷⁹

⁷⁶ Тексты гимнов Советского Союза и России, написанные Сергеем Михалковым – 2009.08.27.

⁷⁷ 1977: Sztálintalanítják a szovjet himnuszt – index 2008.09.01.

⁷⁸ Szovjet himnusz – Best of communism – songbook, zeneszöveg.hu

⁷⁹ Anthem of USSR – German – sovmusic.ru – letöltés dátuma: 2021.08.09.

ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ГИМН РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Слова С. МИХАЛКОВА

Музыка А. В. АЛЕКСАНДРОВА
Музыкальная редакция П. Овсянникова

Широко. Торжественно (♩ = 76)

Голос

Рос - си - я - свя-щен-на - я на - ша дер-жа - ва, Рос - си - я - лю-би - ма - я

Ф-п.

на - ша стра-на. Мо-гу-ча-я во-ля, ве-ли-ка - я сла-ва - тво-е до-сто-я - нье на все вре-ме-на!

Славь - ся, О - те - чест-во на - ше сво - бод - но - е, брат-ских на-ро-дов со-

- юз ве-ко-вой, пред - ка - ми дан - на-я му - дрость на - род - на-я!

Для повторения

Славь - ся, стра-на! Мы гор-дим-ся то-бой! От // Славь - ся, стра-на! Мы гор-дим-ся то-бой!

Для окончания

rit. **ff**

Музыкальная редакция и текст Государственного гимна Российской Федерации

© Издательство «Музыка», 2001 г.

7.kép: Szovjet himnusz kottája

4.2.1. A szovjet regionális himnuszok

A Szovjetunió különböző alkotó államai (vagy "köztársaságai") mindegyikének saját regionális himnusza volt (mivel nem voltak szuverén országok, mint Magyarország, vagy Csehszlovákia). Az Orosz Szovjet Szocialista Köztársaság volt az utolsó köztársaság, amely 1990-ben elfogadta a regionális himnuszt.

Ország	Mettől-meddig	Költő(k)	Zeneszerző(k)
<i>Azerbajdzsán</i>	1944-1992	Suleyman Rustam Samad Vurgun Huseyn Arif	Uzeyir Hajibeyov
<i>Észtország</i>	1945-1990 (módosítva 1956)	Johannes Semper	Gustav Ernesaks
<i>Fehéroroszország</i>	1952-1991	Mihas Klimovich	Nestar Sakalowski
<i>Grúzia</i>	1946-1991	Grigol Abashidze Alexander Abasheli	Otar Taktakishvili
<i>Kazahsztán</i>	1945-1992	Abdilda Tazhibayev Qajym Muxamedxanov Gabit Musirepov	Mukan Tulebayev Jevgenyij Brusi- lovsky Latif Khamidi
<i>Kirgisztán</i>	1946-1992	Kubanychbek Malikov, Tugelbay Sydykbekov, Mukanbet Toktobaev Aaly Tokombaev	Vladimir Vlasov Abdylas Maldybaev Vladimir Fere
<i>Lettország</i>	1945-1991	Fricis Rokpelnis Jūlijs Vanags	Anatols Liepiņš
<i>Litvánia</i>	1944-1950	Vincas Kudirka	
	1950-1988 (módosítva 1953)	Antanas Venclova	Balys Dvarionas Jonas Švedas
<i>Moldva</i>	1945-1991 (módosítva 1980)	Emilian Bukov Bogdan Istru	Ștefan Neaga (1945) Eduard Lazarev (1980)
<i>Oroszország</i>	1990-1991 Orosz himnuszként 1991-2000	-----	Mihail Glinka
<i>Örményország</i>	1944-1991	Sarmen	Aram Khachaturian
<i>Tádzsikisztán</i>	1946-1994	Abolqasem Lahouti	Szulejmán Judakov
<i>Türkmenisztán</i>	1946-1992 (dalszöveg: 1978)	Aman Kekilov /kollektíva	Veli Mukhatov
<i>Ukrajna</i>	1949-1992 (módosítva: 1978)	Pavlo Tychyna (1949) Mykola Bazhan (1978)	Anton Dmytrovych Lebedynets
<i>Üzbegisztán</i>	1947-1992	Timur Fattah Turab Tula	Mutal Burkhanov

A dalszövegek nagyszerű hasonlóságokat mutatnak be, mindegyik megemlíti Vlagyimir Lenint (és a legtöbb eredeti változatban József Sztálint, kivéve az örmény és üzbég himnuszt).

A Szovjetunió Kommunista Pártjának vezető szerepét és a szovjet népek testvérisége, beleértve egy konkrét utalást az orosz nép barátságára (az észt, grúz és karélofinn himnuszok nyilvánvalóan kivételt képeztek ez utóbbi szabály alól). Néhány himnusz dallamát el lehet énekelni a Szovjetunió himnusának szövegében (ebben az esetben az ukrán és a fehérorosz a legmegfelelőbb). Ezen himnuszok többségét a Szovjetunió felbomlása alatt vagy után cserélték le; Fehéroroszország, Kazahsztán (2006-ig), Tádzsikisztán, Türkmenisztán (1997-ig) és Üzbegisztán megőrizte a dallamokat, de eltérő szöveggel. Az Orosz Föderáció a szovjet himnusz helyett egy dallamot a Glinka szerzeményét a Patrioticheskaya Pesnya-át tette meg ideiglenesen himnusznak. Vlagyimir Putyin hatalomra kerülését követően, a régi szovjet dallam helyreállt, de a korának megfelelő új szöveggel, amiről egy később írok részletesebben. Most a regionális himnuszok közül Ukrajnáét és Észtországit fogom bemutatni.

4.2.1.1. Ukrajna

A himnusz létrehozásának ötlete azzal összefüggésben merült fel, hogy az Egyesült Nemzetek Szervezetéhez bemutatták az Ukrán Szovjetuniót, amelynek létrehozásáról az 1943-as Teherán Konferencián tárgyaltak. A Legfelsőbb Tanács Elnöksége már 1944. február 3-án kiadta az Ukase-t "*A szovjet köztársaságok állami himnusairól*", amely szerint minden szakszervezeti köztársaságnak saját himnusokat kellett elfogadnia.

1944 tavaszán Kijevben létrehozták a himnusz tervezetét előkészítő bizottságot, amely élén Konstantin Litvin, a Kommunista Párt Központi Bizottságának Agitációs és Propaganda Szakosztályának igazgatója állt. A versenyen benyújtott ukrán himnusz szövegeinek gyakorlatilag minden változatának vezérmotívuma vagy mottótémája „*az idősebb testvér-a nagy orosz nép és a minden nemzet Vozhd József Sztálin dicsőítése*”⁸⁰ lett. Az ilyen változatok között voltak példák, amelyek a következő vezető sorokkal kezdődtek:

- "*A szláv nemzetek testvéri egységében első testvérünk Oroszország népe*"
- "*Oroszország a mi szabadságunk és dicsőségünk, amely egyesítette nemzetünket és a földünket*"
- "*Légy dicsőséges Ukrajna szívében, a nagy barát, orosz testvérünk*"⁸¹

⁸⁰ Vladyslav és Liudmyla Hrynevych. Az állam himnusát a Szovjetunió és az Ukrán SZSZK: milyen ideológiai örökség mi lemondunk (ДЕРЖАВНІ ГІМНИ СРСР ТА УРСР: ВІД ЯКОЇ ІДЕОЛОГІЧНОЇ СПАДЩИНИ МИ ВІДМОВЛЯЄМОСЯ). Mirror Weekly. 2003. március 28.(ukránul)

⁸¹ U.o.

Az Ukrán Szovjetunió Állami Himnuszának szövegének szerzői Pavlo Tychyna és Mykola Bazhan kiemelkedő szovjet ukrán költők lettek, míg a zenét Anton Lebedynets szovjet zeneszerző vezette kreatív csapat írta. Amikor Sztálin 1953-ban, a sztálinizáció idején meghalt, az államhimnuszokat Nyikita Hruscsov az ukrán SSR mellett elnémította. 1978-ban Mykola Bazhan megváltoztatta a dalszöveg második szakaszát, hogy eltávolítsa Joseph Sztálin említéseit; az új harmadik versszak kihagyta az „igaz harag népkardját”, és új hivatkozást adott hozzá a „Lenin-párthoz” (a Szovjetunió Kommunista Pártja), miközben megtartotta magát a kommunizmusnak. 1992. január 15-én a Verhovna Rada Elnöksége kiadta ukázát – szigorú parancsot – amelyben kijelenti, hogy az Ukrán Szovjet Szocialista Köztársaság Himnusza elveszti státuszát, és 1992. január 16-tól ukrán himnusszal helyettesítik. 2002-ben megpróbálták újra bevezetni az ukrán szovjet himnuszt, Mykhailo Tush által szerkesztett módosítással, de sikertelenül.

Napjainkban Ukrajna és himnuszának sorsa nem túl fényes, mivel 2022. Február 24-én Ukrajnát, demilitarizálás – semlegesítés – céljából megtámadta Oroszország. Felröppentek olyan pletykák is miszerint Ukrajna demilitarizálásával hatályon kívül helyeznék a mai Ukrán himnuszt mivel az oroszok szerint nagyon nacionalista és sérti őket, de ezzel együtt visszahoznák a régi szocialista Ukrán himnuszt, annyi szövegmódosítással, hogy Oroszországot dicsérik.

(Volt) Szocialista Ukrán himnusz – részlet		Jelenleg Hatályos Ukrán Himnusz	
Ukránul	Magyarul – saját fordítás	Ukránul	Magyarul
Живи, Україно, прекрасна і сильна, В Радянськiм Союзi ти щастя знайшла. Мiж рiвними рiвна, мiж вiльними вiльна, Пiд сонцем свободи, як цвiт, розцвiла.: Слава Союзу Радянському, слава! Слава Вiтчизни народiв-братiв! Живи, Україно, радянська державо, Возз'єднаний краю на вiки-вiкiв!” ⁸²	Éljen Ukrajna, szép és erős, A Szovjetunióban megtalálta a boldogságot. Egyenlők közt egyenlő, szabadok közt szabad, A Szabadság alatt, mint a virág, kivirult. Dicsőség a Szovjetuniónak! Dicsőség a népek-testvérek Atyjának! Élőben, Ukrajna, Újra egyesült ország örökké!	„Ще не вмерла Україна, ні слава, ні воля, Ще нам, браття молодії, усміхнеться доля! Згинуть наші вороженьки, як роса на сонці, Запануєм i ми, браття, у своїй сторонці! Душу й тіло ми положим за нашу свободу, І покажем, що ми, браття, козацького роду. Душу й тіло ми положим за нашу свободу, І покажем, що ми, браття, козацького роду.” ⁸³	Él még Ukrajnának dicsősége, szabadsága, Jóra fordul az ukrán nép, testvéreink sorsa. Elpusztulnak elleneink, mint harmat a napon, Urak leszünk immár mi is a hazai tájon. Szabadságunkért mi szí- vünk, lelkiünk feláldozzuk. Mutassuk meg, hogy kozá- kok gyermekei vagyunk! Szabadságunkért mi szí- vünk, lelkiünk feláldozzuk. Mutassuk meg, hogy kozá- kok gyermekei vagyunk!” ⁸⁴

⁸² Гiмн Української РСР (Сталінська версія) - Az ukrán SSR himnusza – letöltés dátuma: 2021.08.09.

⁸³ Himnusz.hu – letöltés dátuma: 2022.06.09.

⁸⁴ U. o. (Beágyazott youtube videó)

4.2.1.2. Észtország

A himnuszt 1944. májusában mutatták be a Szovjetunió kormányának, három hónappal azután, hogy a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsának Elnöksége 1944. február 3-án A Tanácsköztársaságok államhimnuszairól rendelettel rendelkezett.

A himnusz zenéjét Gustav Ernesaks szerezte, a szöveget Johannes Semper írta. Ezen a himnuszon kívül még a Karelo-finn szovjet, és a himnuszt a grúz szovjet himnuszok voltak az ezek a himnuszok a szovjet regionális himnuszok közül, amik nem is tettek említést az orosz népről. Miután Sztálin 1953-ban meghalt, megkezdődött a sztálinmentesítés időszaka. 1956. július 21-én a himnusz szövegének harmadik szakaszát megváltoztatták, hogy eltávolítsák Sztálint.

Az évtizedek során a szovjet megszállás Észtországot is nagyon keményen érintette. Azon kívül, hogy a Szovjetunió tagállama lett, a hivatalos észt himnusz szigorúan tilos volt még hallgatni is. A, Lydia Koidula verse, *Mu isamaa a Minu karban*, mint egy nem hivatalos – illegális – himnusza Észtországnak a Szovjetunió fennállása alatt, ami be volt tiltva, okként a nemzeti érzésekre hivatkoztak, ami nemzeti öntudatot ébresztett az emberekben. Az észt függetlenség 1991-es helyreállításával visszaállították Fredrik Pacius 1920-ból származó hivatalos himnuszát Johann Voldemar Jannsen szövegével.

(Volt) Szocialista Észt Himnusz – Részlet

Észtül (1945-ös verzió)

*„Jää kestma, Kalevite kange rahvas,
ja seisa kaljuna, me kodumaa!
Ei vaibund kannatustes sinu vahvus,
end läbi sajanditest murdsid sa
ja tõusid tõotajate vabaks maaks,
et päikene su päevadesse paista saaks*

(1956-ban felújított változat)

*Jää kestma, Kalevite kange rahvas,
ja seisa kaljuna, me kodumaa!
Ei vaibund kannatustes sinu vahvus,
end läbi sajanditest murdsid sa
ja tõusid õitsvaks sotsialismimaaks,
et päikene su päevadesse paista saaks.” 85*

Magyarul (1945-ös verzió) – saját fordítás

Kitartás, erős Kalevite nép,
A hazánk áll, mint egy szikla!
Erőd nem lankadt a szenvedésben,
Áttörte magát az évszázadokon
A munkások szabad földje lett,
Hogy a nap ragyogjon a napjaitokon

(1956-ban felújított változat) – saját fordítás

Kitartás, erős Kalevite nép,
A hazánk áll, mint egy szikla!
Erőd nem lankadt a szenvedésben,
Áttörte magát az évszázadokon
Virágzó szocialista ország lett
Hogy a nap ragyogjon a napjaitokon

⁸⁵ <https://news.tut.by/cuture/469970.html?crnd=37625> – Letöltés dátuma: 2021.08.09. (A Magyar változat saját fordítás)

Eesti NSV hümn (State Anthem of the Estonian SSR)

Johannes Semper

Gustav Ernesaks

Solemn and singing manner

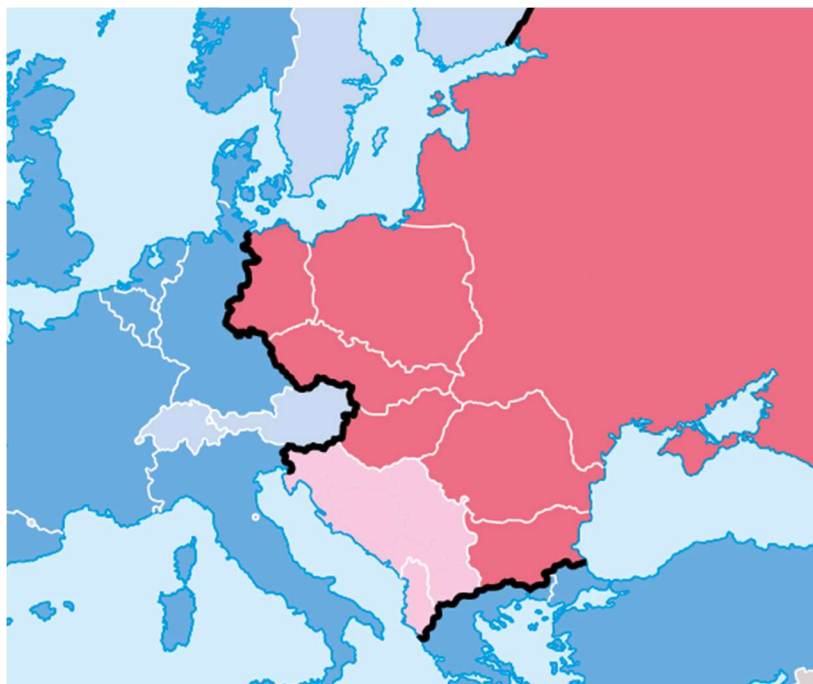
f Jää kest ma, Ka le vi te kan ge rah vas, ja sei sa kal ju na, me
Nüüd huu ga, te has, vi li nur mel voo ga, sirp, lõi ka, a la si le
Sa kõr gel le nin lik ku lip pu kan nad ja jul gelt kom mu nis mi
poco ko du maa! Ei vai bund kan na tus tes si nu vah vus, end
haa mer da löö! Nõu ko gu e lu, tuk su võim sa hoo ga, too
ra *cres* Par tei me - cen sam mu de le *ff* su una an nab ja
lä bi sa jan di test murt sid sa ja tõu sid õits vaks sot sia
õ nne rah va le, me tu bli töö! Me Lii du rah vas te ja
või dult või tu de le viib ta meid. La kind lal juh ti mi sel
lis mi maaks, et pai ke ne su päe va des se pais ta saaks.
riike se as sa, Ees ti, sam mu e si mes te kind las reas!
kas va sa ja tu ge vaks ning kau niks saa, me ko du maa!

8. Kép: A (Volt) szocialista Ész Himnusz kottája, háttérben a (volt) szocialista Ész címerrel

4.3. A SZOVJET DIKTATÚRA, HIMNUSZ HATÁSA KÖZÉP-EURÓPA ÁLLAMAIRA, HIMNUSZAIRA

A II. Világháború után, a szovjetvezetés, jogilag teljes mértékben átszabályozta a himnuszokat a hozzá tartozó közép-kelet-európai államokban. Egyrészt, akkoriban minden kommunista blokkhoz került országban (Bulgária, Csehszlovákia, Lengyelország, Magyarország, NDK, és Románia) kötelező lett a szovjet internacionálé és a szovjet himnusz tanítása oroszul is, és az adott ország saját nyelvén is, ami bizonyos ünnepnapokon (Pl.: November 7-én a „Nagy októberi szocialista forradalom emléknapján”) kötelező volt, hogy felcsendüljön az ország saját himnuszán kívül is. Ezzel hirdette a közép-kelet-európai kommunista blokk egységét.

A címerek is mind, egy kaptafára voltak, még a kommunista blokkhoz tartozó nem szovjet tagállamokban is. A búzakalászkok, és a vöröscsillag adták a címerek alapját. A szovjet tagállamoknál elvárás volt, hogy a zászlóknak is a Szovjetunióéhoz kellett, hogy hasonlítsanak. (Vöröses bordó alapszín, arany színű kalapáccsal, sarlóval, vörös csillaggal.) Most Magyarország helyzetét és himnuszának a sorsát fogom bemutatni.

9. kép: A kommunista blokk országai (Halvány rózsaszínnel a kiátkozott államok)

4.3.1. A Magyar Himnusz sorsa a kommunizmus alatt

Magyarországot szerencsére elkerülte a himnuszokat érintő „nagy szovjetizálás” irányvonal, ami a Kodály Zoltán–Illyés Gyula párosnak volt köszönhető, mivel sikeresen lebeszéltek a kommunista vezetőket arról a tervről, hogy Magyarországnak is egy új – az akkori korhoz hű – himnusza legyen. A magyar Himnuszt csak annyi korlátozás érintette a kommunizmus időszakában, hogy 1956. október 23-ig csak szöveg nélkül lehetett eljátszani.

Az 1956-os forradalom alatt ismét fontos jelképpé vált a Szózat és Boldog asszony anyánk című ének mellett. A Himnusz, a Szózat, és a Boldog asszony anyánk című ének versengésbe is kezdett a himnusz cím elnyeréséért. Mosonmagyaróváron 1956. október 26-án a sortűz alatt a tüntető tömeg himnusként Vörösmarty Mihály költeményét Egresi Béni megzenésítésével a Szózatot énekelte el. A magyar himnuszt nagy népszerűsége miatt a Kádár-rendszerben nem merték elvenni újra a néptől, és annyi engedmény lett, hogy ismét szövegesen szólhatott az ünnepségeken, a szovjet himnusz felcsendülése előtt. A székely himnusz viszont be volt tiltva. A rendszerváltáskor a tilalmat feloldották.

Végül elsőként a rendszerváltás alkotmánya mondta ki a magyar himnusza 1989-ben, hogy „a Magyar Köztársaság himnusza Kölcsey Ferenc Himnusz című költeménye Erkel Ferenc zenéjével”⁸⁶ – ezt a 2011-es Alaptörvény szó szerint átvette.

⁸⁶ AZ ALKOTMÁNY HUSZONNEGYEDIK MÓDOSÍTÁSA (az Alkotmány módosításáról szóló 1989. évi XXXI. törvény) - MAGYAR KÖZLÖNY Budapest, 1989. október 23. Hétfő 74. szám

4.4. A SZOVJETUNIO FELBOMLÁSÁT KÖVETŐ OROSZ HIMNUSZOK

4.4.1. *Patrioticheskaya Pesnya – az ideiglenes orosz himnusz*

A Hazafias dal (oroszul: Патриотическая песня) nemzeti himnusza volt Oroszországnak 1991-2000 ami korábban a regionális himnusz volt az orosz SFSR 1990-1991. A legtöbb nemzeti himnustól eltérően hivatalos dalszövegei nem voltak (bár nem hivatalos szöveget javasoltak, de nem fogadták el). A dal eredetileg nem dal volt, hanem dalszöveg nélküli zongorához készült kompozíció, amelyet Mikhail Glinka (1804–1857) írt.

Az 1990-es években Borisz Jelcin a dallamot választotta az orosz SFSR új állami himnuszá-
nak, amelyet hivatalosan 1990. november 23-án fogadta el Oroszország Legfelsőbb Tanácsa.
Az új Orosz Föderáció 1991-től a tehetetlenségen keresztül tényleges használatban maradt, egészen 1993-ig, amikor az orosz alkotmány megalkotásakor az állam nemzeti himnuszáként hivatalosan megerősítést nyert. Az orosz ortodox egyház által is kedvelt zene több évig szöveg nélkül ment. 1999-ben Radugin Viktor nyert egy versenyt, hogy megfelelő szavakat biztosítson a "Sláv'sya, Rossíya!" Című versével. (cirill írással: Славься, Россия! magyarul: Világít 'dicsőséges, Oroszország!'). Azonban az egyetlen szöveget, sem bejegyzést sem fogadtak el soha.

Nem sokkal azután váltották le a himnuszt, hogy Jelcin Orosz Föderáció elnökének utódja, Vlagyimir Putyin 2000. május 7-én hivatalba lépett. A szövetségi törvényhozás 2000 decemberében létrehozta és jóváhagyta a Szovjetunió Himnuszának zenéjét, újonnan írt szövegekkel. Jelcin bírálta Putyint, amiért támogatta a szovjet kori himnusz félig újrabevetetését, bár a közvélemény-kutatások szerint sok orosz támogatta ezt a döntést.

Патриотическая песня – részlet (nem hivatalos szövegű)

Oroszul	Magyarul
„Славься, славься, родина - Россия! Сквозь века и грозы ты прошла И сияет солнце над тобою И судьба твоя светла. Над старинным московским Кремлём Вьётся знамя с двуглавым орлом И звучат священные слова!” ⁸⁷	Dicsérvék, dicsérvék, őshonos Oroszországot! Évszázadokat és viharokat éltél túl, és ragyog fölötted a nap És fényes a sorsod. Kétfejű sas lebeg a moszkvai Kreml felett És a szent szavak felcsendülnek: Dicsérvessék, Oroszország - az én hazám!

⁸⁷ https://vk.com/wall-32891239_6211 - letöltés dátuma: 2022.04.14.

4.4.2 A mai orosz himnusz elemzése és annak szabályozása

Amikor a "Patrioticheskaya Pesnya" -t himnuszként használták, annak soha nem volt hivatalos szövege. A himnusz néhány ember számára pozitív hangot adott, mert nem tartalmazott elemeket a szovjet múltból, és a nyilvánosság Glinkát hazafinak és igazi oroszoknak tartotta. A dalszövegek hiánya azonban "Patrioticheskaya Pesnya"-ra ítélte. Különböző kísérletek történtek a himnusz szövegének megfogalmazására, beleértve egy versenyt, amely lehetővé tette bármely orosz állampolgár részvételét. A kormány által létrehozott bizottság több mint 6000 bejegyzést vizsgált meg, 20-at pedig zenekar rögzített a végső szavazáshoz. Azonban egyik dalszöveget sem Jelcin, sem az orosz kormány hivatalosan nem fogadta el. A dalszövegek hiányát részben megmagyarázó egyik ok Glinka kompozíciójának eredeti használata volt: „*a cár és az orosz ortodox egyház dicsérete*”. A dallal kapcsolatban további panaszok merültek fel, hogy nehéz volt megjegyezni, nem inspiráló és zenei szempontból bonyolult. Ez azon kevés nemzeti himnuszok egyike volt, amelyből ebben az időszakban hiányoztak a hivatalos szövegek. Az 1990 és 2000 közötti időszakban egyetlen szó nélküli nemzeti himnusz volt a fehér-orosz "My Belarusy" (2002-ig), a spanyol "Marcha Real", és a bosznia-hercegovinai "Intermeco".

A himnuszcímről szóló vita 2000 októberében fokozódott, amikor Jelcin utódja, Vlagyimir Putyin megjegyezte, hogy az orosz sportolóknak nincs szavuk a himnusz énekléséhez a 2000-es nyári olimpiai játékok éremátadása során. Putyin felhívta a közvélemény figyelmét a kérdésre, és az Államtanács elé terjesztette. A CNN arról is beszámolt, hogy a Szpartak Moszkva futballklub tagjai panaszkodtak, hogy a szó nélküli himnusz befolyásolja a moráljukat és a teljesítményüket.

Két évvel korábban, az 1998-as világbajnokság idején az orosz csapat tagjai megjegyezték, hogy a szó nélküli himnusz nem inspirált nagy hazafias erőfeszítéseket.

A Föderációs Tanács novemberi ülésén Putyin kijelentette, hogy a nemzeti szimbólumok (himnusz, zászló és címer) létrehozása az ország legfontosabb prioritása. Putyin szorgalmazta, hogy a volt szovjet himnuszt válasszák új orosz himnusznak, de határozottan javasolta, hogy új szövegeket írjanak. Azt nem mondta, hogy a régi szovjet szövegekből mennyit kell megőrizni az új himnuszhoz. Putyin 2000. december 4-én terjesztette be az "Oroszország nemzeti himnuszáról" szóló törvényjavaslatot. A szavazás eredménye 2000. december 8-án: 381 igen 51, nem, 1 tartózkodás lett Alexandrov zenéjének nemzeti himnuszként való elfogadására. A szavazást követően bizottság alakult, amelynek feladata a nemzeti himnusz szövegének feltárása volt. Miután a bizottság több mint 6000 kéziratot kapott az orosz társadalom minden szektorából, a

bizottság Mikhalkov szövegét választotta a himnuszhoz. A dalszöveg hivatalos elfogadása előtt a Kreml kiadta a himnusz egy részét, amely hivatkozott a zászlóra és a címerre:

„Hatalmas szárnyai elterjedtek felettünk

Az orosz sas magasan lebeg

A haza tricolor szimbóluma

Győzelemre vezeti Oroszország népeit”⁸⁸

A fenti sorok kimaradtak a szöveg végleges változatából. Miután a szöveget jóváhagyta a Föderációs Tanács 2000. december 20-án, „A Himnusz az Orosz Föderáció” volt, aláírta a törvény által Elnök Putyin 2000. december 25-én, hivatalosan így Alexandrov zenéje az Oroszországnak a himnusza.

A törvényt két nappal később tették közzé a Rossiyskaya Gazeta hivatalos kormányzati lapban. Az új himnuszt először 2000. december 30-án adták elő, a moszkvai Nagy Kreml Palotában tartott ünnepségen, amelyen Mikhalkov szövegét hivatalosan is a nemzeti himnusz részévé tették. Nem mindenki értett egyet az új himnusz elfogadásával. Jelcin azzal érvelt, hogy Putyinnak nem kellett volna megváltoztatnia a himnuszt pusztán azért, hogy vakon kövesse az emberek hangulatát. Az orosz himnusz a szovjet himnusz dallamára van állítva (amit 1944 óta használnak). Ennek eredményeként számos vita merült fel a használatával kapcsolatban. Néha, például Mstislav Rostropovich csellista, megfogadták, hogy nem állnak a himnusz alatt. Jelcin 2007-es temetésén elhangzott az orosz állam himnusza, amikor koporsóját a moszkvai Novodevicsy temetőben helyezték örök nyugalomra. Boris Berezovsky írása The Daily Telegraphban úgy érezte, hogy Jelcin temetésén a himnusz eljátszása bántalmazta azt az embert, aki szabadságot hozott az orosz népnek.

Az Orosz Közvéleménykutató Központ által 2009-ben végzett felmérésben, amelyet csak két nappal az orosz zászló napja (augusztus 22.) előtt tettek közzé, a válaszadók 56%-a nyilatkozott úgy, hogy büszke volt a himnusz hallatára. Mindazonáltal csak 39% tudta felidézni a himnusz első sorának szavait. Ez növekedést jelentett a 2007-es 33%-hoz képest. A felmérés szerint 34 és 36% között nem sikerült azonosítani a himnusz első sorát. Összességében a válaszadók mindössze 25%-a mondta, hogy szereti a himnuszt. A felmérésben azt is megjegyezték, hogy a fiatalabb generáció ismeri leginkább a szavakat. 2009 szeptemberében Sztálin uralma ismét megjelent a moszkvai metró állomás Kurszk-Koltsevaya-n: „*Mi emeltek Sztálin, hogy igaz, hogy az emberek, inspiráló hőstettek számunkra a munkaerő és a hősiesség.*”

⁸⁸ A Kreml forrás: Kreml a modern szóhasználatban Moszkva közepének fallal körülvett történelmi épület-együttesét, Oroszország kulturális és hatalmi központját, uralkodóinak és döntéshozóinak székhelyét jelenti.

A Kommunista Párt határozottan támogatta Alekszandrov dallamának helyreállítását, de néhány tag más változtatásokat javasolt a himnuszban. 2010 márciusában Boris Kashin, a Duma CPRF tagja azt szorgalmazta, hogy távolítsanak el minden himnuszról szóló, Istenre való utalást. Kashin javaslatát Alekszandr Nikonov, a SPID-INFO újságírója és egy elismert ateista is támogatta. Nikonov azzal érvelt, hogy a vallásnak magánügynek kell lennie, és azt az állam nem használhatja. Kashin megállapította, hogy egy új himnuszfelvétel elkészítésének költsége körülbelül 120 000 rubel lesz. Az orosz kormány gyorsan elutasította a kérelmet, mert hiányoztak a statisztikai adatok és egyéb megállapítások. Nyikonov megkérdezte az orosz Alkotmánybíróságot 2005-ben: A szöveg összeegyeztethető -e az orosz joggal?

A himnusz lejátszása kötelező az orosz elnök eskütételén, a Duma és a Föderációs Tanács nyitó- és záróülésén, valamint a hivatalos állami ünnepeken. A televízióban és a rádióban sugározzák a közvetítési nap elején és végén. Ha a programozás folyamatos, a himnuszt egyszer játsszák el 6 órakor, vagy valamivel korábban 5 órakor. A himnuszt szilveszterkor is eléneklik az elnök újévi beszéde után. A játékokat házigazda szervezet protokollja szerint Oroszországban és külföldön sporteseményeken játsszák. A törvény szerint, amikor a himnuszt hivatalosan játsszák, mindenkinek fel kell állnia (ha a nemzeti zászló felemelkedik, a zászló felé néz), a férfiaknak le kell venniük a fejfedőt (a gyakorlatban, kivéve a katonai egyenruhát és a papságot). Az egyenruhásoknak katonai köszöntőt kell mondaniuk a himnusz megszólalásakor. A himnuszért való kiállást törvény írja elő, de a törvény nem határoz meg büntetést az állás megtagadása miatt.

Orosz himnusz – részlet

Oroszul

„Россия - священная наша держава,
Россия - любимая наша страна.
Могучая воля, великая слава -
Твое достоянье на все времена!

Припев:

Славься, Отечество наше свободное,
Братских народов союз вековой,
Предками данная мудрость народная!
Славься, страна! Мы гордимся тобой!”⁸⁹

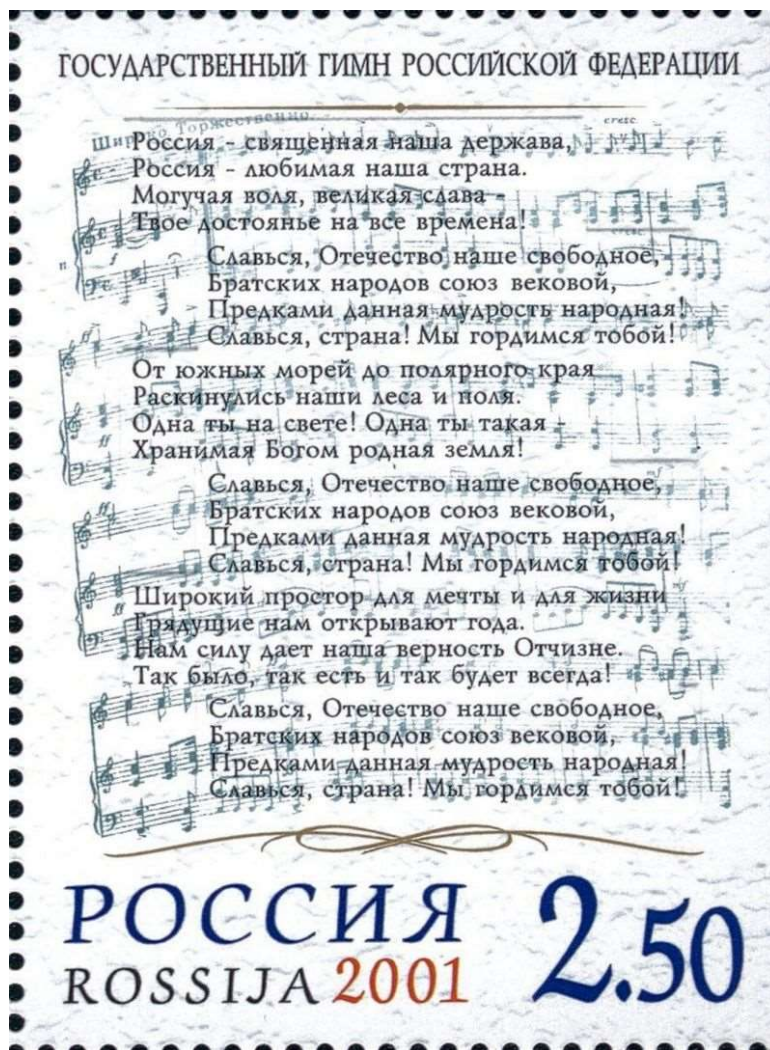
Magyarul – saját fordítás

Oroszország a mi szent államunk,
Oroszország, szeretett országunk.
Hatalmas akarat, nagy dicsőség -
Méltóságod minden időkre tied!

Kórus:

Dicsőítsd meg, szabad hazánk,
Testvér nép egyesülése,
Ósi népi bölcsesség, az emberek bölcsessége!
Dicső, országunk! Büszkék vagyunk rád!

⁸⁹ Thomas, T. Pedersen. "Orosz átírás"

10. kép: Az orosz posta 2001-es bélyegzője az új himnusz szövegével

4.4.3. Szovjetunió felbomlásának következményei Közép-Kelet-Európában

Néhány posztszovjet államban, amelyek elfogadták a kommunista szimbólumokat tiltó de-kommunizációs törvényeket, hogy a szovjet himnusz előadása illegális. Például Ukrajna elkövetői 2015 óta öt év börtönbüntetésre számíthatnak. A kommunista dalok előadása a kontextustól függően Magyarországon (1994 óta), Lettországon és Litvániában (2008 óta) tilos. Ilyen tilalom, amely többek között a kommunista szimbólumok használata, két év börtönbüntetéssel büntetve, 2009 óta létezik Lengyelországban, az Alkotmánybíróság 2011. július 19-i határozatával, de alkotmányellenesnek nyilvánították, és kezdettől fogva semmisnek tekintették.

Nálunk az alaptörvény és a Btk. így fogalmaz:

Btk 333. §: „Aki nagy nyilvánosság előtt a nemzetiszocialista vagy kommunista rendszerek által elkövetett népirtás vagy más, emberiesség elleni cselekmények tényét tagadja, kétségbe

*vonja, jelentéktelen színben tünteti fel, vagy azokat igazolni törekszik, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő”*⁹⁰

Btk: 335. §: *„Aki horogkeresztet, SS-jelvényt, nyilaskeresztet, sarló-kalapácsot, ötágú vöröscsillagot vagy ezeket ábrázoló jelképet a köznyugalom megzavarására alkalmas - különösen az önkényuralmi rendszerek áldozatainak emberi méltóságát vagy kegyeleti jogát sértő – módon terjeszt, nagy nyilvánosság előtt használ, vagy közszemlére tesz, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, vétség miatt elzárással büntetendő”*⁹¹

Magyarország alaptörvénye: *„Nem ismerjük el történeti alkotmányunk idegen megszállások miatt bekövetkezett felfüggesztését. Tagadjuk a magyar nemzet és polgárai ellen a nemzetiszocialista és a kommunista diktatúra uralma alatt elkövetett embertelen bűnök elévülését.*

*Nem ismerjük el az 1949. évi kommunista alkotmányt, mert egy zsarnoki uralom alapja volt, ezért kinyilvánítjuk érvénytelenségét.”*⁹²

Magyarországon és Romániában a Székely himnuszra vonatkozó tilalmat feloldották. A kettéosztott Németország újra egyesült, a volt NDK-ban nemzeti himnuszként az NSZK himnuszához tértek vissza. Románia is visszatért az eredeti himnuszához az „Ébredj románhoz” című himnuszra. Csehszlovákia 1993-ban békésen tudott ketté válni Csehországra és Szlovákiára. Jugoszláviában sajnos nem volt békés átmenet, mivel az országban egyre jobban felszínre törtek az etnikai-vallási feszültségek, ellentétek, amik súlyos, éveken át tartó polgárháborúhoz (az 1991-2001-ig, tartó dél-szláv háborúhoz) vezettek, ami Szlovénia, Horvátország, Észak-Macedónia, Bosznia-Hercegovina, Koszovó, és Montenegró a Jugoszláviától (később Szerbiától) való függetlenségüket, szuverenitásukat eredményezték.

Szovjetunió felbomlása után független lett Ukrajna, Fehéroroszország, Moldova és függetlenek lettek a balti államok. Napjainkban, Európában egyetlen egy ország van, ahol még mindig kommunizmus van, az nem más, mint Fehéroroszország. Lukashenka 1994-es megválasztása után 1995-ben visszatértek a Szovjetunióban használt himnuszhoz (némi szövegváltoztatással), címerhez és zászlóhoz (annyi különbséggel, hogy a zászló nem tartalmazza sem a szovjet arany kalapácsot, a sarlót, és a vöröscsillagot, a címerben az aranykalászt, a mostani zászló öleli körbe).

⁹⁰ Büntető Törvénykönyv, 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről – Patrocinium Budapest, 2020 – 114. oldal, 333. §

⁹¹ U.o. – 335. §

⁹² Magyarország Alaptörvénye. Idézett kiadás, 2011. Ugyanott.

ZÁRÓGONDOLATOK

Dolgozatom, a himnuszok jogi státuszáról, szabályozásáról és jogvédelméről a közép- és kelet-európai országokban, és magukról a totalitárius államokról, és Közép-Kelet-Európára történő hatásukról szólt. Első körben megismertük a napjaink himnuszainak a jogi helyzetét, leg részletesebben a büntetőjogi védelmüket, szankciójukat. Ezután tértem rá a másik főtémámra, a totalitarizmusra, ahol két fontos államról olvashattunk. Németországról – ami később a Harmadik Birodalommá nőtte ki magát az 1945-ös kapitulációig – és a Szovjetunióról.

Németországon belül megismertük a Weimari köztársaság helyzetét, a náci totális diktatúra előzményeit, kiteljesedését. 1935-től terjeszkedni kezdett Európán belül, majd sorra foglalt jelentős területeket, országokat (Pl.: 1938-ban Szudéta-vidéket, 1939-ben Csehországot és Lengyelországot stb.) A náci diktatúrának a Nyugati szövetségesek, és a Szovjetunió vetett véget, aminek következtében Németországot kettéosztották NDK-ra és NSZK-ra, amíg 1990-ben a rendszerváltás alatt újra nem egyesült a két német állam egységes Németországgá.

Németország után néhány közép-európai himnusz jogi státuszára, és körülöttük fennálló kérdésekre tértem ki. Részletesen írtam a román himnusszal kapcsolatban a Mátyás király problémáról, néhány híres magyar uralkodót (Mihály, István, Mátyás király), személyt is felábrázoltak a román himnuszban, mint román hősokeket, elődöket. Hunyadi Jánost Oláh Jánosnak is említenek a román eredet hívei az 1430 táján Milánóban írt levélre, levelekre hivatkozva.

Részletesen írtam még a Szovjetunióról, ahol megismertük Szovjetunió történelmét, himnuszát, és annak történetét. A szovjet himnuszon kívül azt megelőző orosz himnuszokat is megismertük, (pl. a cári himnuszt, és az orosz forradalom himnuszát, ami a francia himnusz nyomán íródott). A Szovjetunióon belül kitértem Magyarországra, párhuzamba állítottam a Szovjetunióval, és annak diktatúrájával, részleteztem, hogy a diktatúra során mekkora hatás érte Magyarországot. Ezt követően kitértem a szovjet regionális himnuszokra, ahol Ukrajna és Észtország himnuszát ismertük meg.

Legvégül a Szovjetunió felbomlásáról és következményeiről írtam még, ahol megtudhattuk azt, is, hogy melyik európai állam maradt kommunisztajlegű ország, meg hogy mi történt itt Közép- és Kelet-Európában.

Dolgozatomat Kassay Adolf idézetével zárom:

„Hazánkon kívül bármerre menjünk, bárhol tartózkodjunk - kicsi nekünk a világ - oda húzódnak, ahol bölcsőnk ringott. Csak a kedves haza az, amelynek kebelén lelkünk nyugalmat talál.”⁹³

⁹³ <https://www.citatum.hu/kategoria/Haza/5> - letöltés dátuma: 2021.08.10.

FELHASZNÁLT SZAKIRODALOM ÉS FORRÁSOK

IRODALOMJEGYZÉK

1. A posta és a Gotterhalte. – Távirat, melyet nem kézbesítettek. Nagyváradi Napló, Ady Endre összes prózai művei, 3. köt. 1902. július 29.
2. A szerzői jog kézikönyve. KJK, Budapest, 1973
3. Archie Brown, A kommunizmus felemelkedése és bukása - 2009
4. Aryeh L. Unger Alkotmányfejlődés a Szovjetunióban: Útmutató a szovjet alkotmányokhoz, Universe Pub, 1981
5. Applebaum, Anne Gulag: A történelem. Broadway Könyvek. 2003
6. Az Orosz Föderáció kormánya. Az Orosz Föderáció szövetségi alkotmánytörvénye - Az Orosz Föderáció nemzeti himnuszáról; 2000. december 25.
7. Banerji, Arup Történelem írása a Szovjetunióban: A múlt működése. Berghahn Könyvek. 2008
8. Beard, Robert: "A Szovjetunió 1936. évi alkotmánya, IV. – 1996
9. Bloche, Gregg: Jog, elmélet és politika: a szovjet pszichiátria dilemmája – 1986 tavasza
10. Bohlman, Philip Vilas: Az európai nacionalizmus zenéje: kulturális identitás és modern történelem. ABC-CLIO. – 2004
11. Boim, Leon: "Emberi jogok a Szovjetunióban". A szocialista törvény felülvizsgálata. 2 (1): 173–187. doi : 10.1163 / 157303576X00157. – 1976
12. Bova, Russell: Oroszország és a nyugati civilizáció. ME Sharpe. – 2003
13. Brackman, Roman: Joseph Sztálin titkos aktája: rejtett élet. Routledge. – 2000
14. Butler, William Elliott: Szovjet törvény (2. kiadás). Stoneham, Massachusetts: Butterworths Legal Publishers. – 1988
15. Chalidze, Valeriĭ_ Az emberi jogok fontos szempontjai a Szovjetunióban; jelentést az Emberi Jogi Bizottságnak. New York: Amerikai Zsidó Bizottság. OCLC 317422393. – 1971
16. Chalidze, Valery: "Az elítélt állampolgár joga elhagyni az országát". Harvard állampolgári jogok és állampolgári jogok felülvizsgálata. 8. (1): 1–13. – 1973. január
17. Clemens Escher: „Deutschland, Deutschland, Du mein Alles!“ Die Deutschen auf der Suche nach ihrer Nationalhymne 1949–1952. Ferdinand Schöningh, Paderborn – 2017
18. Condee, Nancy: Szovjet hieroglifák: Vizuális kultúra a huszadik század végén Oroszországban. Indiana University Press. – 1995

19. Conquest, Robert: A nagy terror: újraértékelés. Oxford University Press – 1991
20. Conquest, Robert A bánat aratása: a szovjet kollektivizáció és a terror-éhínség. Oxford University Press. – 1986
21. Courtois, Stephane; Werth, Nicolas; Panne, Jean-Louis; Paczkowski, Andrzej; Bartosek, Karel; Margolin, Jean-Louis & Kramer, Mark. A kommunizmus fekete könyve: bűncselekmények, terror, elnyomás. Harvard University Press. – 1999
22. Соболева, Надежда; Казакевич, А. Н. Символы и святыни Российской державы [Az orosz hatalom szimbólumai és kegyhelyei] (orosz nyelven). ОЛМА Медиа Групп. – 2006
23. Craig W. Nickisch: „Die Fahne hoch!“ Das Horst-Wessel-Lied als Nationalhymne. In: Selecta. journal of the Pacific Northwest Council on Foreign Languages. Pocatello Id – 1999
24. Daniel, Thomas: Helsinki hatás: nemzetközi normák, emberi jogok és a kommunizmus pusztulása. Princeton, NJ: Princeton University Press. – 2001
25. Deák-Sárosi László: „Porlik, mint a szikla” – százéves a Székely himnusz I. – Magyar Nemzet, 2021. május 22.
26. Dean, Richard. "Kapcsolat a Nyugattal: a másként gondolkodók véleménye a Szovjetunió emberi jogi mozgalmának nyugati támogatásáról". Egyetemes emberi jogok. 2 (1): 47–65. doi : 10.2307 / 761802. JSTOR 761802. – 1980. január – március
27. Delaperrière Maria: Hymne national ou nation mithifiée? In Hymnes nationaux de l'Europe médiane. Centre d'Études des civilisations de l'Europe Central et du Sud-EST Cahier, N. 9 Paris – 1993
28. Die Nationalhymne der DDR "Auferstanden aus Ruinen" – MDR Zeitreise – 2020. december 14.
29. Diószegi György Antal: Magyar zászlótartó hagyományunk – közművelődési napilap, LXVII. évfolyam 2014. Február Feledy B., Kerényi I., Tőkéczi L – Magyar közlöny Budapest: Magyarország alaptörvénye
30. Dirk Rahe: Die Sozialadäquanzklausel des § 86 Abs. 3 StGB und ihre Bedeutung für das politische Kommunikationsstrafrecht. Eine strafrechtsdogmatische Untersuchung verfassungsrechtlicher Aspekte. Dr. Kovac, Hamburg – 2002
31. Fedinecs Csilla: Hol a hazám? Ki a népem? – Dunatáj – 2011. szeptember
32. Harcourt Brace Jovanovich.Fey, Laurel E.. Sosztakovics: Egy élet. Oxford University Press. – 2005

33. Figes, Orlando; Kolonitskii, Borisz. Az orosz forradalom értelmezése: 1917 nyelve és szimbólumai. Yale University Press. – 1999
34. Franklin, Simon; Widdis, Emma; Jahn, Hubertus; Kereszt, Anthony; Frolova-Walker, Marina; Gasparov, Boris; Kelly, Catriona; Hughes, Lindsey; Sandler, Stephanie: Nemzeti identitás az orosz kultúrában: bevezetés. Cambridge University Press. – 2004
35. Fred K. Prieberg: Musik im NS-Staat. Dittrich, Berlin – 2000
36. Fryer, Eugene: "A szovjet emberi jogok: a jog és a politika perspektívában". Jog és kortárs problémák. 43 (2): 296–307. doi : 10.2307 / 1191202. JSTOR 1191202. – 1979. tavasz
37. Gasparov, Borisz: Öt opera és egy szimfónia: Szó és zene az orosz kultúrában. Yale University Press. – 2005
38. George Broderick: Das Horst-Wessel-Lied – A Reappraisal (MS Word; 234 kB). In: International Folklore Review. London 1995. október
39. Graubard, Stephen: "Etnikai állampolgár az Orosz Föderációban". Új Európa a régieknek? Transaction Publishers. 126. cikk (3) bekezdése. – 1998
40. Graubert, Júda: "Emberi jogi problémák a Szovjetunióban". Journal of Group Inter Relations. 2 (2): 24–31. – 1972. október
41. Haynes, John: Új szovjet ember. Manchester, Egyesült Királyság: Manchester University Press. – 2003
42. Heinz Knobloch: Der arme Epstein – Wie der Tod zu Horst Wessel kam. Christoph Links, Berlin – 1993
43. Hermann Kurzke: Hymnen und Lieder der Deutschen. Dieterich, Mainz – 1990
44. How many national anthems are plagiarised? – BBC News – 2015. augusztus 26.
45. J. Arch Getty. "Állam és társadalom Sztálin alatt: alkotmányok és választások az 1930-as években". Szláv Szemle. Vol. 50. No. 1 – 1991. tavasz
46. Jakovlev, Alekszandr: Századnyi erőszak a szovjet Oroszországban. – 2004
47. John; Litvin, Alter: Sztálinizmus: orosz és nyugati nézetek az ezredfordulón. Routledge. – 2004
48. Johns, Michael: "A gonosz hetven éve: szovjet bűncselekmények Lenintől Gorbacsovig". Szakpolitikai áttekintés: 10–23. – 1987. ősz
49. Joseph Wulf: Musik im Dritten Reich. Eine Dokumentation. Ullstein, Frankfurt – 1989
50. Joseph Wulf: Literatur und Dichtung im Dritten Reich. Eine Dokumentation. Ullstein, Frankfurt – 1983
51. Jörg Koch: Einigkeit und Recht und Freiheit – Die Geschichte der deutschen Nationalhymne. Kohlhammer Verlag, Stuttgart – 2021

52. Kalocsai Kristóf: Deutschland über alles és a nagy Oroszország kovácsolta frigy – Kultúrpart, Anno 2008 – 2011.08.29
53. Khlevniuk, Oleg & Kozlov, Vladimir: A Gulag története: A kollektivizálástól a nagy terrorig (A kommunizmus évkönyvei sorozat) Yale University Press. – 2004
54. Ki írta az orosz birodalom himnuszát. "Isten óvja a királyt." Hogyan jelent meg az orosz monarchista himnusz? A királyság karcsú neki – RIOO – 2019. november. 08
55. Константин Ковалев-Случевский: О государственном Гимне России - библиотека-мастерская писателя – letöltés dátuma: 2021.06.28
56. Korosteleva, Elena; Lawson, Colin; Marsh, Rosalind. Kortárs Fehéroroszország a demokrácia és a diktatúra között. Routledge. – 2002
57. Kremlin.ru. Указ Президента Российской Федерации от N 2110; 2000-12-30 – 2000.12.30.
58. Kriza, Elisa: "Utópiától Dystopiaig: Bukharin és az 1936-os szovjet alkotmány". Simonssenben, Karen-Margrethe (szerk.). Az emberi jogok diszkurzív kialakítása. London: Routledge. – 2016
59. Kubik, Jan: A szimbólumok hatalma a hatalom szimbólumaival szemben. Penn State Press. – 1994
60. Kuhlmann, Jurgen (2003). Katonaság és társadalom a 21. századi Európában: összehasonlító elemzés. Lit Verlag.
61. Magyarország Alaptörvénye. Magyar Közlöny 2011/különszám és díszkiadásban is Szerk.: Feledy Bazázs., Kerényi Imre, Tőkéczi László. Budapest, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó – 2011
62. Manfred Gailus: Das Lied, das aus dem Pfarrhaus kam.. In: Die Zeit, Nr. 39/2003
63. Manvell, Roger; Fraenkel, Heinrich (1974). A száz nap Hitler számára. New York, NY: St. Martin's Press. LCC DD247. H5. M25 – 1974.
64. Marion Gillum: Politische Musik in der Zeit des Nationalsozialismus. Verlag für Berlin-Brandenburg, Berlin – 2000
65. Martin Broszat: Hitler állam: A Harmadik Birodalom belső struktúrájának kialakítása és fejlesztése. John W. Hiden (tr.). New York, NY: Longman. – 1981
66. Martin Damus: Sozialistischer Realismus und Kunst im Nationalsozialismus. Fischer TB, Frankfurt – 1981
67. Montefiore, Simon: Sztálin - A vörös cár udvara. Véletlen ház. – 2005
68. Nagyváradi Napló: Ady Endre összes prózai művei, 3. köt. – 1902. június 28

69. Nichols, Thomas: Az orosz elnökség: társadalom és politika a második Orosz Köztársaságban. Palgrave Macmillan Ltd. – 2001
70. Nyáry Krisztián: Általad nyert szép hazát. A himnusz és a himnuszok kalandos élete – Budapest, Corvina – 2020
71. Nyáry Krisztián: A Himnusz kalandos története – Válaszonline, 2019. január 22.
72. Pál Tamás: Hogyan lehet az, hogy két himnusz dallama teljesen ugyanaz? – telex – 2020. november 22.
73. Peter Diem: „Hakenkreuzler“, „Hahnenschwanzler“ und ihre Kampflieder. (PDF; 455 kB) In: ders.: Die Symbole Österreichs, 1995, S. 141–144. Textkritischer Vergleich mit dem österreichischen Dollfuß-Lied Sabine Behrenbeck: Der Kult um die toten Helden. Nationalsozialistische Mythen, Riten und Symbole. SH-Verlag, Vierow durchges. Neuauf. ebd., Köln – 2011
74. Pipes, Richard: Kommunizmus Weidenfled és Nicoloson. – 2001
75. Pipes, Richard: Oroszország a bolsevik rendszer alatt. – 1994
76. Putzger - Historischer Weltatlas, 89. kiadás – 1965
77. Rummel, RJ: Halálos politika: szovjet népirtás és tömeggyilkosság 1917 óta. Transaction Publishers. – 1996
78. Samatan, Marie: Droits de l'homme et répression en URSS: l'appareil et les victimes [Emberi jogok és elnyomás a Szovjetunióban: mechanizmus és áldozatok] (francia nyelven). Párizs: Seuil. – 1980
79. Sandved, Kjell Bloch: A zene világa, 2. kötet. Abradale Press. – 1963
80. Sakwa, Richard: Orosz politika és társadalom. Routledge. – 2008
81. Scoon, Paul: Túlélés a szolgálatért: Tapasztalataim Grenada főkormányzójaként. Macmillan Karib-tenger. – 2003
82. Service, Robert: Oroszország: kísérlet egy néppel. Harvard University Press. – 2006
83. Sharlet, Robert: "Szamizdat a szovjet jog tanulmányozásának forrása". A szovjet és poszt-szovjet szemle – 1974
84. Shevtsova, Lilia: Putyin Oroszországa. Carnegie Nemzetközi Béke Alapítvány. – 2005
85. Shirer, William: A Harmadik Birodalom felemelkedése és bukása. New York, NY: Simon & Schuster. – 1960
86. Sinka Judit Erzsébet: A Hymnustól a Himnuszig - STUDIA LITTERARIA 2012/1–2
87. Sosztakovics, Dimitri; Volkov, Salamon: Bizonyágtétel: Dmitrij Szosztakovics emlékiratai. Limelight Editions. – 2002

88. Stál József: A német büntető törvénykönyv időbeli hatálya a joggyakorlatban – Pro futuro, 2018/3
89. Stiftung Schloss Neuhardenberg (Hrsg.): Das Dritte Reich und die Musik. Nicolaische Verlagsbuchhandlung, Berlin – 2006
90. Stites, Richard: Forradalmi álmok: utópikus jövőkép és kísérleti élet az orosz forradalomban. Oxford University Press. – 1991
91. Studwell, William Emmett. Országos és vallásos dalolvasó: Hazafias, hagyományos és szent dalok a világ minden tájáról. Routledge. – 1996
92. Száray Miklós: Történelem III. Középiskolák 11. évfolyam – Nemzedékek Tudása Tankönyvkiadó, Budapest – 2017
93. Száray Miklós: Történelem IV. Középiskolák 12. évfolyam – Nemzedékek Tudása Tankönyvkiadó, Budapest – 2019
94. Szymanski, Albert: Emberi jogok: az USA és a Szovjetunió összehasonlítása. Lawrence Hill & Co. – 1984
95. Thomas Oertel: Horst Wessel – Untersuchung einer Legende. Böhlau, Köln – 1988
96. Towe, Thomas: "Alapvető jogok a Szovjetunióban: összehasonlító megközelítés" – 1967
97. Vadász, Shireen: Iszlám Oroszországban: Az identitás és a biztonság politikája. ME Sharpe. – 2004
98. Víg Rudolf: Népek Dalai – Budapest Székesfővárosi Irodalmi Intézet
99. Volkov, Salamon: A varázslatos kórus: Az orosz kultúra története Tolsztojtól Szolzsenyicinig. tr. Antonina W. Bouis. Véletlen ház. – 2008
100. Wesson, Robert: Lenin öröksége. Hoover Press. - 1978
101. Waxman, Mordecai; Ginor, Tseviyah Ben-Yosef; Ginor, Zvia: Yakar le'Mordecai. KTAV Kiadó – 1998
102. Wortman, Richard: A hatalom forgatókönyvei: mítosz és szertartás az Orosz Monarchiában Nagy Pétertől II. Miklós elhagyásáig. Princeton University Press – 2006
103. Голованова, Марина П.; Шергин, В. С.: Государственные символы России (Oroszország állami szimbólumai) (oroszul). Росмэн-Пресс – 2003
104. Правительство Российской Федерации. Указ Президента РФ от 11.12.93 N 2127 "О Государственном гимне Российской Федерации"
105. Правительство Российской Федерации. Az Orosz Föderáció 230-FZ számú polgári törvénykönyvének IV. Része. 1259. cikk. A szerzői jog tárgyai – 2006. december 18.

JOGFORRÁSOK

1. 1848. XXI. törvénycikk a nemzeti színről és az ország címeréről
2. 2011. évi CCII. törvény Magyarország címerének és zászlajának használatáról, valamint állami kitüntetéseiről – Wolters kluwer jogtár
3. AZ ALKOTMÁNY HUSZONNEGYPEDIK MÓDOSÍTÁSA (az Alkotmány módosításáról szóló 1989. évi XXXI. törvény) - MAGYAR KÖZLÖNY Budapest 1989. Október 23. Hétfő 74. szám
4. BÜNTETŐ TÖRVÉNYKÖNYV (Az SZK Hivatalos Közlönye, 85/2005., 88/2005.-jav., 107/2005.-jav., 72/2009. és 111/2009. szám)
5. Büntető Törvénykönyv, 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről – Patrocinium Budapest, 2020
6. Románia hivatalos közlönye, I. rész, 6/2002. szám. Bukarest, 2001. november 21. 1157. szám.
7. Strafgesetzbuch, Aktuelle Gesetze: Strafgesetzbuch ohne Nebengesetze (Deutsch) Taschenbuch, 13. Auflage 2021, Aktuelle Gesetze
8. Tt. 300/2005. BÜNTETŐ TÖRVÉNYKÖNYV Kelt 2005. május 20

INTERNETES FORRÁSOK

1. <https://szekelyhon.ro/penna/a-himnusz-tisztelete#> - letöltés dátuma: 2021.06.25.
2. <https://3skarakter.hu/zaszlok/> - letöltés dátuma: 2021.03.20.
3. <https://vlast.cz/hej-slovane/> - letöltés dátuma: 2021.04.11
4. <https://www.mdr.de/zeitreise/ddr-hymne-100.html> - letöltés Dátuma: 2021.03.26.
5. <https://jogaszvilag.hu/vilagjogasz/szigoru-zaszloegetesi-tilalom-jon-nemetorszagban/> - letöltés dátuma: 2021.03.07.
6. <https://evitae.wordpress.com/2011/08/20/naci-himnusz-magyarorszagon/?fbclid=IwAR2f62KzLPz7NnTZu9GzsJ1PwtXKjfcmrVAckFquJpB8qiyuE2mcUacCQ50> – letöltés dátuma: 2021. június 29.
7. <http://www.hymn.ru/anthem-russia-1991-proj-slavsya-russia.html>
letöltés dátuma: 2021.08.11.
8. <https://www.citatum.hu/kategoria/Haza/5> - letöltés dátuma: 2021.08.10.
9. Himnusz.hu – letöltés dátuma: 2022.06.09.